

המחזה הפרדס הוצג ב"הבימה" בשנת 1985 בבימויו של אהרון אלמוג.

שמות המשתתפים:

מנשה צירקין - מישה אשרוב; בועז - שלמה בר שביט; צביה - טובה פרדו;
אידה - מרים זוהר

בשנת 1993 הועלה המחזה ב"תיאטרון הדרמטי ע"ש גורקי" בסאמארה, רוסיה, בבימויו של פיוטר מונסטירסקי. בשנת 1993 הוא הוצג ב"תיאטרון הדרמטי ע"ש לונצ'רסקי", פנזה, רוסיה, בבימויו של פליקס ברמן. בשנת 2005 הועלה ב"תיאטרון הדרמטי" ביוליאנובסק, רוסיה.

הפרדס מחזה בשתי מערכות

חיה, אשתו של חיים, סיפרה על אבא שלה שהתאלמן, ואיך מחפשים לו שידוך, וכבר נמצאה אחת, והעניין כמעט סוכם, אלא שאז היא הודיעה שהיא רוצה שגם הפרדס יירשם על שמה, בסך הכול פרדסון קטן. "זה לא!" אמרו כולם, כולל האבא. או אז חשבתי על מישהי שלא רוצה את הפרדס, ומזה צמח הפרדס.

מחזה ראוי לשמו, אני מאמין, עוסק בחטא ובעונש – חטא גלוי או סמוי או אורח חיים לא נכון – והצגת תיאטרון היא גם מין ישיבת בית משפט. בהפרדס, זה ברור, מדובר בהגזמות למיניהן. האם אהבת יופי, נדיבות ותום נפלאים כמו אלה של אידה, המורה הרוסייה לבלט, גם הם חטא? ייסורים הם מביאים, זה בטוח. האתגר שלי היה להרחיק ללכת בתכונות ה"טובות והיפות" שלה ועדיין להשאיר אותה דמות אנושית אמינה, גם לא מתוקה מדי. עולה בדעתי, שבתיאור רוע אפשר להרחיק ולהגזים בלי גבול והוא ייראה לנו תמיד אנושי ואמין. לעומת זה אדם שנעניק לו בכתיבה טוב ויופי בלי גבול ייראה לנו תימהוני, או מתוק מדי, לא אמין, שלא לומר מזויף. ואולי מדובר כאן באגדה?

התמזל מזלי ויחד עם זוג ה"אוהבים" הגדולים של המחזה נולד לי עם הכתיבה גם מין שד קטן בדמות האח בועז, לא שייך כביכול לנושא המרכזי של הגזמות האהבה, וכמו הרבה דמויות שכביכול לא שייכות הוא קרוב מאוד ללבי. אני חייב כמובן להזכיר שהמחזה נכתב אחרי העלייה הרוסית הגדולה הראשונה של שנות השבעים, ואם הגזמתי קצת באידיאליזציה של אידה, הרי זה ודאי בזכות או באשמת ההתלהבות שלי ושל כולם עם אותה עלייה, ועדיין נשאר כאן חטא ההגזמה.

הדמויות:

מנשה צירקין – אלמן מבוגר, בעבר יושב ראש המועצה המקומית

בועז – אחיו, מבוגר ממנו

צביה – אחותו, צעירה ממנו

אידה – אלמנה מבוגרת, מרוסייה, מורה לבלט

שלוש תלמידות – מהחוג לבלט של אידה

מקום וזמן:

מעין חדר אורחים, חדר מרכזי בביתו של מנשה צירקין, בית ישן במושבה קטנה. נוסף לדלת כניסה ודלתות לחדרי השינה של מנשה ושל בועז, יש דלת כפולה רחבה הפונה אל חצר אחורית קטנה. עצי הפרדס מגיעים עד חצר זו, קרובים מאוד, וכשפותחים את הדלת הכפולה הרחבה, ממלא הפרדס את הבית.

המחזה מתרחש בזמננו, או כמה שנים קודם לכן.

מערכה ראשונה

תמונה ראשונה

לפנות ערב, צביה יושבת ליד השולחן. בועז מתהלך, נרגז

צביה: תפסיק כבר להסתובב!

בועז נעצר מולה, מסתכל בה

צביה: תמשיך, תסתובב.

בועז שב ומתהלך

צביה: אני מודאגת. לאן כבר אפשר לטייל כאן? תציץ רגע החוצה, אולי הם חוזרים. אתה מתהלך במילא.

בועז: נעצר מולה אישה! שב ומתהלך

צביה: מצד שני – אולי זה סימן טוב, הם נהנים. למה לא? להתחיל הכול מהתחלה, תענוג! כשמתחננים צעירים פעם ראשונה יש כל כך הרבה חלומות, ודברים לעשות ולקנות, שלא נשאר כוח לחיות. הם כבר מסודרים, הם עשו את שלהם, הם יכולים להתחיל לחיות. לי אין בעיות, חיים בריא. אני אירדם עוד מעט על הכיסא. אולי בכל זאת תציץ רגע החוצה.

בועז: מה פתאום אישה, אה? שב ומתהלך

צביה: היא תמצא חן בעיניו, מרים, אני בטוחה. מה שהוא צריך. חרוצה, חסכנית, שקטה, הוא לא ירגיש אותה בכלל. הכול בדיוק כמו רוחמה, עליה השלום. גם הקול דומה, משהו כזה עם האף. הוא לא ירגיש שום הברל. אני טעיתי עם האישה הקודמת, אני מודה. בהתחלה – תמימה כמו תינוק, כמו נקניקיה, ובסוף – איזה דרישות! גם פנסייה, גם חסכונות, גם בית. היא היתה דורשת בסוף גם את הפרדס על שמה. מה שהיא לא השיגה שלושים וחמש שנה עם בעלה – רוצה לתפוס עם כמה שנים אחרונות של מישוה זר. אלמן טרי, אז

הן חושבות לחמנייה טרייה. מנשה חשד תכף. הוא צדק, לא הרכוש – היושר חשוב.

בועז: בשביל מה בכלל צריך אישה? עד שרוחמה נגמרה, ארבעים שנה! מה פתאום עוד אחת?

צביה: מעבירה אצבעה תחת השולחן. האצבע עם אבק הנה מה פתאום. תסתכל!

בועז: מי אומר לך לדחוף אצבעות מתחת לשולחן?

צביה: זה נכון, פשוט מתוך הרגל. כאן לא צריך לחפש אבק מתחת לשולחן מעבירה את כף ידה על השולחן, כף היד מלאה אבק, תסתכל.

בועז: שיקנה שואב אבק, לא אישה!

צביה: רק בשביל לחיות יחד איתך תחת גג אחד הוא צריך אישה. לחלק קצת את העול. אתה לא תענוג גדול, בועז. אתה מוציא את הנשמה.

בועז: מה עוד אני צריך להיות, גם תענוג? בני־אדם צריך להוציא להם את הנשמה, זה מה שמגיע להם.

צביה: כאילו עם חיות היית יותר טוב. וטרינר רצית להיות!

בועז: חיות? סתם בהמות, גם החיות היום כבר נהיו בני־אדם, אותו הדבר! קוראים להם כלב, פרה, אבל העיניים שלהם כבר של בני־אדם, מבקשות: רחמנות! תציל! ידידות! אהבה!

צביה: די, בועז. אתם לא יכולים להמשיך ככה. וזה לא יהיה יותר טוב. אתם לא נעשים צעירים יותר. אני לא יכולה לטפל בכם. עוזרת גם כן לא תעזור. אתם תגיעו ככה מהר מאוד לבית אבות. שם יהיה לך יותר טוב? מרים תהיה טובה גם בשבילך יותר מכל בית אבות. ויותר זולה. היא מסתפקת בהבטחה של דירה קטנה ופנסיה. היא אישה צנועה, ישרה, משלנו. לא תפריע לו יותר מדי. עד שהצלחתי לשכנע אותו להסכים בכלל לנסות למצוא מישהי. חצי שנה זה לקח. זה שהוא הסכים בכלל רק זה מוכיח הכי טוב כמה הוא עייף, כמה הוא צריך אישה.

בועז: אני לא צריך שום אישה בבית!

צביה: היא לא בשבילך, בועז, היא בשביל מנשה.

בועז: כן, כמו רוחמה. היא היתה אשתו, בשבילו, אבל אני סבלתי. הוא לא ראה אותה בכלל, בן־אדם חשוב, ראש המועצה. הוא כמעט לא היה בבית, כל העול נפל עלי, כל הזמן היא ניקתה אחרי את האבק, גם תיקנה לי את הכפתורים. והיא לא סגרה את הפה.

צביה: מרים לא מדברת, אמרתי לך, היא אישה שקטה.

בועז: גם זה, כמו רוחמה, איתו היא היתה שקטה, שתקה, פחדה, איתי היא דיברה. הוא רק יצא מהבית – היא התחילה לדבר. כל דבר, לפני שהיא עושה משהו היא מודיעה שהיא תעשה: "עכשיו אני אנקה את השטיח... עכשיו אני אטגן את הבצל... עכשיו אני אצחצח את הסירים, אני אצחצח עם חול, עם צמר פלדה דק..." דיברה בלי סוף, אישה חרוצה!
צביה: הוא לא יוצא יותר, הוא יושב עכשיו בבית, משתעשע קצת בפרדס לכל היותר.

בועז: כשתהיה לו אישה הוא יתחיל לצאת עוד פעם. בטח, בן־אדם נשוי, נורמלי, מוצלח, לא כמו האח הבכור שלו! שקר, הוא לא נורמלי פי עשרה ממני, הוא מיזנתרופ אמיתי! איפה הילדים שלו אם הוא היה נשוי? היא לא אשמה, זה שקר, הוא לא רצה. ילדים נהיים בסוף בני־אדם. העיקר שהוא קיבל את הבית ואת הפרדס, זה כן!
צביה: אתה מבלבל במוח, גם אני ואתה קיבלנו. אבא ואימא לא היו הורים שמקפחים.

בועז: נדבה לעיניים, זה מה שהם נתנו.
צביה: אני וחיים השתמשנו בכסף לא כל כך רע. גם עבדנו כמו חמורים, הגענו למשהו. אף אחד לא אשם ששמת את הכסף שלך בג'ארה.
בועז: לא עסק שלך מה שעשיתי בכסף שלי. דוחפת את האף! אני לפחות לא עבדתי כמו חמור.
צביה: ככה אתה גם נראה. אני דומה למנשה, אני שמחה לומר. כשאני חושבת על זה... גם הבנות שלי דומות לו, אותו אף בדיוק.
בועז: כן? האף שלי הרבה יותר מוצלח. בנות דומות רק לאף עם פרדס, אה?
צביה: פרדס זה דבר יפה, וזה גם משתקף.

מסתכל בה פתאום, כאילו מרחח

צביה: מה אתה עושה? מסתכל לי בעיניים פתאום! מריח!
בועז: מגרש אני מריח בעיניים שלך! מרים חסכונית, הוא לא יצטרך כסף, הוא ייתן לך אותו, את תמכרי אותו בתור מגרש.
צביה: זה טבעי, לא? הן צריכות. הוא יתחתן, הוא יהיה מסודר, הוא לא ירצה לעבוד בו כל כך הרבה. אף פעם הוא לא עבד בו. רק עכשיו, מרוב בדידות. כשנשואים, נחים.

בועז: אתן לא תעשו ממנו שום מגרש! אתן לא תיגעו בו! זה הפרדס שלי!
צביה: כן?

בועז: כן. אני אכרות אותו, אני! אני אעקור אותו, אני! עם השורשים, אני!
צביה: מה יצא לך מזה?
בועז: יצא! השורשים שלו יהיו למעלה! יהיה אוויר, רוח! אני...
צביה: הם חוזרים, שקט!
מנשה נכנס, הוא כאילו מנומנם
צביה: מה קרה? איפה היא?
מנשה: מי?
צביה: היא, מרים.
מנשה: אה.
צביה: מה אה? רבתם או משהו?
מנשה: לא.
צביה: אז איפה היא?
מנשה: אני לא יודע.
צביה: מה פירוש אתה לא יודע? יצאתם יחד לטייל, לא?
מנשה: כן.
בועז: הוא הרג אותה!
צביה: אתה תשתוק! ואל מנשה מה קרה לך? איפה טיילתם?
מנשה: בבית הקברות.
בועז: הוא גם קבר אותה!
צביה: מה פתאום בבית הקברות?
בועז: אלא לאיפה? לאופרה? איך? תראי, לא מגולח אפילו, כמו המתים, צומח להם זקן, לא מתגלחים.
צביה: תענה לי!
מנשה: האוויר שם נקי, עוד לא ליכלכו.
בועז: קבר אותה וכבר נואם, אקולוגיה!
צביה: תשתוק כבר! ואל מנשה ואחר כך? הלכתם לבית הקברות, מה אחר כך?
מנשה: ישבנו, ליד המצבה של רוחמה.
צביה: נו! ו...
מנשה: היא נרדמה.
בועז: בטח, איתו!
צביה: ואתה?
מנשה: אני נרדמתי גם כן.

צביה: ואחר כך, כשקמת?

בוּעז: הוא השאיר אותה שם ישנה! את כל הנשים שלו הוא משאיר ישנות בבית הקברות!

מנשה יושב, חולץ את נעליו, נועל מגפיים

צביה: השארת אותה ישנה בבית הקברות?

מנשה: אני לא יודע, לא ראיתי.

צביה: מה פירוש לא ראיתי? היא היתה שם כשקמת או לא היתה שם? היא נרדמה לידך, לא? מה פירוש לא ראיתי?

מנשה: היא נרדמה מהצד השני של המצבה.

צביה: ואתה קמת ... ו... והלכת! לא יכולת להסתכל לצד השני של המצבה?!

ככה, לסובב את הראש, לא יכולת?! היא בן-אדם, לא? אתה לא בן-אדם?!

מנשה כבר במגפיים, פותח את הדלת הכפולה הפונה אל הפרדס, עומד בפתח, פניו

החוצה. הפרדס נראה עכשיו מואר בירוק-כחול של לפני השקיעה

צביה: אוספת את חפצייה אני גמרתי. תתחתן עם בוּעז! תשבו ותירקבו לכם ליד

השולחן הגדול הנורא הזה. תתחתן עם הפרדס! בשבילו אתה מתעורר,

נועל את המגפיים שלך. לא מגיעה לך אישה! הוא שידאג לך! יש גבול,

אני גם רוצה דברים, אבל אני גם בן-אדם, יש לי ערכים, יש לי כבוד, עם

הרבמטיזם שלי, כן! הפרדס שלי זה בני-אדם, לא עצים! פונה לצאת, נעצרת

אתה לא צריך לתת לי כלום, הכול יגיע אלי מהר מאוד בעצמו בקצב הזה!

יוצאת

האור מאפיר, גם הפרדס. מנשה מתיישב, ראשו שוקע

בוּעז: צוחק גיבור גדול! נועל את המגפיים שלו, הולך לעבוד בפרדס בלילה...!

עוד מעט תירדם באמת, תמות. התחתנת לפני, קפצת בראש, עכשיו תקפוץ

גם כן בראש, תמות לפני!

אידה מופיעה בפרדס בין העצים, מחפשת דרכה

מנשה: פוקח עיניו, רואה אותה מה?

בוּעז: מה מה? איזה מה?

מנשה: אישה.

אידה נעלמת בין העצים

בוּעז: בראש שלך אישה. בבית הקברות. נשים בפרדס זה בשבילי. אני לקחת

את נוזהה לבריכת ההשקיה, לא אתה. לך אין זמן, צריך לעבוד. ואני לא

פחדתי מהריח. נתתי לה חתיכת סבון כביסה שתתרחץ וזה נהיה נקי. שום

פועלת מסכנה – אישה, אישה יפה, כל העונה. אתה התחתנת עם רוחמה,
בן־אדם נורמלי!

אידה: מופיעה שוב בין העצים יש מישהו? שלום!

בועז: תענה לה.

אידה: שלום! אין אף אחד?

בועז: תענה, למה אתה לא עונה?

אידה: אני שומעת מישהו. יש שם בית, לא?

בועז מדליק את הזרקור המכוון אל הפרדס

אידה: האור מסנוור אותה שלום. שם שלי אידה, נעים מאוד. אידה, מורה לבלט,
מורה חדשה, מרוסיה. כל הפרחים האלה כולם יהיו תפוחי־זהב, נכון? איזה
ריח! גם העלים נותנים ריח, גם העץ נותן ריח, כמו פרח. איפה אתם? אני
לא רואה כלום. איך יוצאים מפה?

מנשה מכבה את הזרקור, מדליק את האור בבית, נשאר עומד בצד

אידה: תודה, תודה רבה, עכשיו אני רואה. שלום. נכנסת מן הפרדס הביתה. רגליה
עם בוץ, נעולה רק נעל אחת. אל בועז היה חור בגדר, נכנסתי. הייתי מוכרחה
פתאום. כבר שנה אני בארץ ישראל, כל הזמן אין זמן, רק לרוץ, לנסוע,
לחפש עבודה מתאימה. פתאום אני הולכת ברחוב והנה פרדס, כל כך
קרוב, כל כך יפה. כל שנה אבא שלי היה קונה תפוחי־זהב מארץ ישראל.
שלושה. היו ביוקר. מזמן, תכף אחרי הרבולוציה. היו עומדים על הבּוֹפֵט
הרבה זמן, ייתנו ריח. מתי שריח של תפוחי־זהב היה נגמר אבא שלי
היה מקלף אותם לאט־לאט, כולנו היינו עומדים מסביב ומסתכלים. כל
הזמן הוא היה כועס, בן־אדם כזה, בן־אדם טוב. מתי שהיה מקלף היה
מתמלא אור, נהיה יפה, שמח, כאילו מסתכל על קליפות ורואה ארץ
ישראל.

בועז: עוקב כל הזמן אחרי הבוץ שהשאירו רגליה בוץ! בוץ!

אידה: סליחה?

בועז: את מלכלכת את כל הבית עם בוץ.

אידה: כן, תודה רבה.

בועז: את הרסת את התעלות.

אידה: סליחה?

בועז: בפרדס, תעלות השקיה, את הרסת אותן.

אידה: אולי יש כאן מישהו רוצה לרקוד בלט?

בועז: אה?

אידה: בלט. אני מורה לבלט. אנחנו מארגנים חוג, אחר כך תהיה גם להקה. ממועצה, מחלקה לתרבות. בשביל זה אני הלכתי ברחוב, אני מחפשת תלמידות רוצות בלט.

בועז: פה? רוצות בלט?

אידה: אולי, אני לא יודעת. בית כזה יפה, עם סגנון, מישהו בטח רוצה. אפשר גם בלי ניסיון, גם הגיל לא כל כך חשוב, יש לנו בחורה אחת בהיריון.

בועז: פה אין אף אחד בהיריון.

אידה: אין בחורה בבית הזה, אישה?

בועז: פה נשים זה בית הקברות.

אידה: כן, אני מבינה.

בועז: את לא מבינה.

אידה: לא.

בועז: למה אמרת שכך?

אידה: בניסיון נואש לשמוח אני כל כך שמחה. פרדס יפה כזה, פרדס אמיתי, חי! כבר מזמן לא שמחתי ככה. אני לא יכולה להיות בלי שמחה. באמת תודה רבה.

בועז: לא צריך שום תודה. אומרים ואחר כך מבקשים משהו בשביל זה.

אידה: אתה כבר נתת לי, פרדס. זה פרדס שלך, לא?

בועז: מממ... ככה... כן...

מנשה: נכנס מהפינה אל המרכז שלי.

אידה: רק עכשיו רואה אותו או, בטח, מגפיים כאלה, ידיים כאלה, הכול, רואים תכף... איש עם פרדס! אלוהים שלי... כמו שצריך להיות, איש כזה יפה, הכול! מחבוקת-מנשקת אותו תודה, תודה רבה! מתפכחת, עוזבת אותו, נסוגה אני עייפה יותר מדי, אני חושבת. אני מורה לבלט, מורה לבלט לא צריכה ללכת ככה בבתים לשאול מי רוצה בלט, כמו מוכרת גפרורים. אני כבר לא ילדה קטנה. אמרו לי: הכול יהיה בסדר. גם סטודיו כמו שצריך אין, נתנו מקלט רטוב לגמרי, אי אפשר לעבוד שם. אני כל כך רוצה לעבוד, בשביל זה באתי, מירושלים באתי. להתראות! פונה לצאת, אל הפרדס

בועז: עוצר אותה לא משם!

אידה: כן, תודה רבה. לא יודעת מאין לצאת, פונה לעבר חדר השינה של בועז

בועז: זה החדר שלי. מצביע על דלת הכניסה שם!

אידיה: תודה רבה. מתחילה ללכת, נעצרת אין דבר. לא צריך להתיימש. בסוף יהיה בלט יפה. גם ארץ ישראל וגם בלט. פה לא רוסיה, לא קר, אפשר ללכת קצת בכתים. רואים כינתיים את הכתים. זה בית יפה, יש סגנון, חדר גדול, יכול להיות סטודיו טוב מאוד. היה נעים מאוד, להתראות! יוצאת

בועז: היי, ומי ינקה את הבוץ?! מסתכל בעקבות הבוץ שעל הרצפה תראה איזה סימנים משונים. פותח את הדלת, מסתכל באידיה המתרחקת היא הולכת רק עם נעל אחת. היא השאירה אצלנו נעל. היא השאירה את הנעל שלה בפרדס. מה אתה שותק?!

תמונה שנייה

כעבור יומיים, אחרי הצהריים, הדלת אל הפרדס סגורה. מנשה ליד השולחן. הוא מחכה לאידיה, מתלבט מה לעשות בנעל שלה, להסתיר או להניח על השולחן. הוא שומע רעש מכיוון הפרדס. קם, הנעל בידו, פותח. בועז נכנס

מנשה: מסתיר את הנעל מאחורי גבו אתה...!

בועז: מי חשבת? היא? עוד פעם? איך? סגרת את החור בגדר, לא? עכשיו ראיתי. מחכה שיבואו וסוגר. הכול רק לסגור, סוף סוף משהו מעניין בפרדס, חור, והוא סוגר. מה אכפת לך להשאיר? היא היתה באה עוד פעם לחפש את הנעל שלה, מאבדת עוד נעל. כל הזמן אני אוכל את עצמי: למה לא הלכתי אחריה, לראות אותה הולכת ברחובות עם נעל אחת? ככה צריכה להיות אישה, עם נעל אחת, מחמם את הלב.

מנשה: אתה אמרת שאתה הולך לקולנוע, הצגה יומית.

בועז: איך אני אלך? מהכסף-כיס הקמצניים שלך? כמו לילד אתה נותן לי.

מנשה: אני אתן לך כסף, תלך.

בועז: רואה את הנעל הנעל! אתה מצאת! מתי? למה לא אמרת לי? כל היום אני כמו משוגע, לא הולך לקולנוע, הכול בשביל לחפש את הנעל הזאת שם בבוץ, ואתה... מה אתה הולך לעשות איתה?

מנשה: קח כסף, קח יותר, תקנה גם בוטנים.

בועז: יש לך חום? הכול בגלל הנעל, אה? אתה רוצה ללכת איתה למשטרה, אני מכיר אותך. תגיש עליה תלונה, נכנסה לפרדס שלך. כמו עם נוזהה – בשביל להתעסק איתה ריחמת עליה, בשביל לפטר אותה לא ריחמת.

מנשה: אני אחזיר לה את הנעל שלה.

בוועז: למה שתחזיר לה? אה, בטח, קנתה אותך, אמרה לך: איזה פרדס, איזה ריח! כולם צוחקים על הפרדס הזה. אתה בעצמך לא מאמין, עומד ומסתכל עליו כל היום. ראיתי.

מנשה: לך כבר.

בוועז: איך תחזיר לה? תלך אליה? כל הדרך, עם הנעל? מנשה צירקין, בן-אדם חשוב, עם אישיות, עם משקל, עם... עם נעל כזאת? של מורה לבלט?

מנשה: היא תבוא הנה עוד מעט. אתה תלך עכשיו לקולנוע.

בוועז: מה זה נקרא היא תבוא? באיזו רשות?

מנשה: אני הזמנתי אותה. מספיק, בוועז!

בוועז: מה זה נקרא, הזמנת אותה? אני לא רוצה ללכת לקולנוע, אני רוצה לראות. אני אעזור לך. שנינו יחד נהיה נגדה. זה יהיה טוב. אני ואתה, רק אנחנו.

מנשה: לך כבר!

בוועז: לאן אני אלך? הסרט כבר התחיל. היית צריך לתת לי כסף קודם.

מנשה: לא אכפת לי לאן, תסתובב ברחובות, צא!

בוועז: להסתובב ברחובות, כן. אתה שכחת, הה? מה הבטחת לאימא, אה? לפני שהיא מתה, מה היא ביקשה ממך? להתייחס אלי יפה, אתה הבטחת לה, לפני שהיא מתה.

מנשה: בשקט צא לחדר שלך.

בוועז: פונה לצאת אל חדרו, נעצר, בשקט ובעלבון "צא לחדר שלך!" זה הדבר הכי טוב שאתה יכול להגיד לי אחרי שאני מזכיר לך את אימא, זה השיא שלך של להתייחס אלי יפה. "צא לחדר שלך...!" אפילו לא צועק, פחות מכלב. ואני שומע, ואני יוצא. אני ילד שלך? מפרנס אותי, בטח, דואג לי...! תדאג לילדים שלך. מי הפריע לך לעשות ילדים בעצמך? פעם אחת אני אעזוב אותך, אתה תראה. מה תעשה בלעדי? איך תהיה חכם? איך תהיה חשוב? איך תהיה נורמלי? כל בוקר אתה קם ומסתכל עלי, אומר לעצמך: אני לא בוועז, אני לא! ואז אתה לוקח אוויר, מתחיל לנשום. בלעדי תיחנק עם עצמך, תמות בן רגע. כן! פעם אחת אתה תגיד עוד פעם "צא לחדר שלך", ככה, בשקט, ואני לא אצא, לא! פעם אחת, אתה תראה!

דפיקות על הדלת

מנשה: בשקט צא לחדר שלך.

בוועז: ששש... בשקט! זאת היא, אל תעשה לי את זה בפניה! אני יוצא, כן.

בוועז יוצא, שוב דפיקות על הדלת. מנשה מתיישב ליד השולחן

מנשה: יבוא.

אידה: נכנסת שלום!

מנשה: כלאחר יד שלום.

אידה: פונה כולה לעבר הפרדס, מסתכלת בו, תופסת את עצמה, פונה אליו סליחה,

הפרדס... עכשיו הוא עוד יותר יפה, בשמש, ירוק כזה!

מנשה: פרדס ירוק.

אידה: סליחה?

מנשה: אין פרדס כחול.

אידה: כן, ודאי, אני התכוונתי רק שהוא ירוק כזה, כל כך... אפילו בפנים

האוויר מלא צבע, כמו לימונדה. שתיקה קצרה אתה גם גזזת את השפם,

נכון?

מנשה: סליחה?

אידה: השפם של הבית, המטפס הזה מעל הדלת בחוץ. אני ראיתי מתי שיצאתי

בפעם הקודמת.

מנשה: מתעסק בניירותיו עוד רגע, טוב?

אידה: כן, סליחה, אני מדברת יותר מדי. אתה קראת לי, אתה רוצה לדבר איתי,

ובסוף אני מדברת. עוד פעם, סליחה. אני כזאת. אימא שלי היתה אומרת עלי

שאני כמו כלוב של זכוכים. שתיקה קצרה מותר לי לשבת?

מנשה: יחד איתה שבי בבקשה.

אידה: סליחה? כן, ודאי, סליחה, תודה. מתיישבת

מנשה קם מהשולחן, מתהלך בחדר מאחורי גבה. שתיקה

אידה: מפנה מדי פעם ראשה לאחור, מנסה "לתפוס" אותו בדברה אני כמעט התעלפתי

כשאמרו לי שאתה הזמנת אותי, רוצה לדבר איתי. אני חדשה פה, אני לא

מכירה אף אחד, רק פקידים במועצה, ופתאום איש הכי מפורסם פה. אני כבר

חלמתי על הפרדס שלך בלילה. זה היה מצחיק, בחלום הוא היה ברוסיה,

בבית של אבא שלי ואימא שלי. היו שם ברווזים ונוצות עפו, הכול ביחד,

פוגרום.

מנשה: מתיישב על כיסאו ליד השולחן אין לי זמן מיותר.

אידה: כן, ודאי, סליחה.

מנשה: בלא להסתכל בה, קשה לו לומר מה שרוצה לומר ובכך, כן. אני ביררתי,

מה שאמרת בעניין המקלט הרטוב שנתנו לך. זאת אמת, אי אפשר לעבוד שם.

אידה: אני לא משקרת.

מנשה: אני לא אמרתי שאת משקרת. אני גם לא בא לגנון על המועצה. אני מכיר אותה היטב, אבל אני מכיר גם את האזרחים. במקרה הזה אפילו לא הגזמת. התברר לי משהו חמור יותר, הם גם משלמים לך בחינם. ודאי, כסף ציבורי, למי אכפת.

אידה: אני לא רציתי, אני מצטערת, אני...

מנשה: אני לא אמרתי שאת. את רוצה לעבוד, רוצה מאוד, אני משוכנע בזה, הם, אני כועס עליהם!

אידה: אני מבינה, סליחה. אני פשוט נבהלתי מכעס.

מנשה: מצד אחד משלמים לך בחינם ומצד שני לא מאפשרים לך ל... לעבוד, כן, אם אפשר לקרוא לזה עבודה.

אידה: סליחה?

מנשה: שום דבר, את לא אשמה. אנשים אחרים לא רוצים לעבוד בשום דבר. את לפחות רוצה לעבוד במשהו. גם בעניין התלמידים, הם היו צריכים לדאוג לזה. לא להטיל עלייך להתרוצץ בין הבתים כמו... מוכרת גפרורים, כן. מה שרציתי לומר לך זה... קשה לו לומר לכן גם הזמנתי אותך, כן... ובכעס את לא למדת הנדסה, מה?!

אידה: סליחה?

מנשה: נשים לומדות ברוסיה הנדסה, לא? גם הנדסת מכונות, אפילו הנדסת מכרות. עבודה, ממש, ייצור.

אידה: לא, אני למדתי בלט.

מנשה: ארץ ישראל צריכה מהנדסים, לא בלט, להוציא את הלחם שלה בעצמה מן האדמה, קודם כול לחם! בעבודה קשה, בחיסכון, בשקט! קם מהשולחן,

עומד מאחוריה

אידה: אני מצטערת. זה מה שאני יודעת, בלט, גם זה לא כל כך. קמה, עומדת בעלי היה מהנדס. הוא היה קומוניסט יותר מדי. בסוף לא נתנו לו לעבוד. שום דבר לא עזר, אף אחד, כל החברים שלו המהנדסים. הוא התחיל לשתות וודקה. הוא קפא בשלג. חשבתי שתם ערימה של שלג. בבוקר כשיצאתי מהבית, על המדרכה. מהנדס, כן.

מנשה: מאחוריה שבי בבקשה!

אידה: אתה גמרת, לא? אסור להתיימש, גם ברוסיה יש כל מיני אנשים.
מנשה: אני לא גמרת.

אידה נשאר עומדת רגע, כמו שוקלת, מתיישבת

מנשה: עומד־מתהלך מאחוריה ובכך שמעי!

אידה: אני לא סוס.

מנשה: סליחה?

אידה: סוס, מדברים איתו מאחורי הגב שלו.

מנשה: נדהם רגע, חוזר אל מקומו, ובנשימה אחת לא בזכות הבלט, רק בזכות

המאמצים שלך לא לקבל כסף בחינם! וגם זה רק בתנאי ששום דבר בבית

הזה לא ישתנה, את תסדרי את החדר כמו שהיה! אין מי שיסדר, אין אישה

בבית הזה, אני אלמן, את מבינה?!

אידה: לא, שום דבר.

בועז מציץ מחדרו

מנשה: ויש לי גם אח, מין אח כזה, מין... את מבינה?

בועז: לא, שום דבר, אני יוצא, יצאתי. יוצא וחוזר

אידה: אני לא מבינה שום דבר.

מנשה: עדיין לא אומר מה שרוצה לומר, ובכעס הנה, הנעל שלך. לפני הרבה שנים

באו לכאן חלוצות צעירות. הן עבדו בכביש, בשדות, כמו הבחורים, עבודת

פרך. הביאו להן נעלי עבודה ישנות, נעליים שנשארו מן הפועלים המצרים

של הצבא הבריטי. על הרגליים הקטנות העדינות שלהן נעליים שנשארו

מהפועלים המצרים, את מבינה? כל הזמן הן היו מאבדות אותן בבוץ. קחי

את הנעל שלך!

אידה: תודה רבה. היה כדאי לבוא. קמה

מנשה: אני לא גמרת. לא בשביל זה קראתי לך. אני לא אידיוט עד כדי כך.

אין לך מקום לבלט, נכון? אני נותן לך את החדר הזה, תעשי פה את שיעורי

הבלט, עד שהמועצה תסדר לך מקום מתאים, שלוש פעמים בשבוע, לא

יותר, שעה אחת כל פעם! ולסדר הכול אחרי כל פעם!

אידה: נדהמת כולה, קמה, נעה סביב־סביב לחדר אלוהים שלי, אני לא מאמינה! כל

חדר זה, עם פרדס?! אני כל כך מודה לך, אתה...

מנשה: מורה על בועז תודי לו! הוא, בזכותו! לא להישאר איתו כל עשרים וארבע

השעות, לא כולן!

אידה: מנשקת את בועז הנדהם על לחיו אתה מתוק.

תמונה שלישית

כמה ימים אחרי כן, אחרי הצהריים. הדלת אל הפרדס פתוחה, יש שמש. השולחן והכיסאות בצד באי-סדר. אידה ושלוש תלמידות בשיעור בלט. בועז ומנשה מציצים

אידה: אחת ושתיים ושלוש וארבע ו... לא ככה! לתת נשמה! מבפנים! להתרומם. לא לקפוץ, לא לעוף! עפתי, עפתי, אבל יוצא קפצתי. אנחנו לא ציפורים, אנחנו רק בני-אדם. עפים כמו ציפור, יוצא כמו פרה. נשמה לבר לא מספיק, צריך דיסצפלינה. הנה תסתכלו על הפרדס, לא עלי, אני לא פרדס. תראו עצים, ענפים שלהם, איך הם מטפסים לאט-לאט, מבפנים, לא קופצים. בשיעור הבא נעשה יותר טוב.

תלמידות אומרות: שלום, להתראות, יוצאות. מנשה נכנס מחדר

אידה: מדברת אליו אבל בעיפות, כמו לא אליו, כמו אל עצמה זה לא בלט, זה קומדיה, זה בושה, לא מקצועי. אני מרמה אותן, אני מרמה את עצמי. אין כישרון, זה הכול. או אין נשמה, או יותר מדי נשמה. גם בטן. בלילה לא נרדמתי, עשיתי תוכניות, זה יצא כל כך יפה, עכשיו ביום – חושך בעיניים. בשביל מה אני צריכה את זה? אני יכולה להישאר בירושלים. בלי בלט, אז מה? שם יש חברים, יש קונצרטים, מי אמר אני צריכה בלט? אני צריכה לישון. פונה לצאת נעצרת, מסתכלת בפרדס אולי הוא אשם, כל כך יפה, גם בלילה, גם ביום, אני רואה אותו, אני זוכרת את אבא שלי, את עצמי. איזה חלומות, איזה אמביציות! תמיד הכול יותר מדי. יוצאת החוצה

מנשה מסתכל ברוגז ברהיטים המוזזים הצידה

בועז: מה קרה? או, השולחן, הכיסאות, זה שום דבר, היא תחזור עוד רגע כמו בפעם הקודמת. שכחה וחזרה, סידרה הכול. אסור לשכוח פעם משהו? אני אסדר, טוב.

מנשה: אל תיגע.

בועז: ואם הפוך, מה? תסתכל, תענוג, כמו לפני פסח, רבולוציה!

מנשה: אם לא תשתוק...!

אידה: נכנסת ואל מנשה סליחה, אני מצטערת, אני שכחתי להגיד לך שלום. אני גם דיברתי איתך ככה, כאילו אתה לא פה. אני עייפה היום. תסתכל לי. שלום. אל בועז גם אתה. פונה לצאת, נעצרת, אל מנשה כן? אתה מסתכל עלי ככה. כאילו שכחתי עוד משהו. תמיד כשאתה מסתכל עלי זה כאילו שכחתי עוד משהו. כאילו אתה זיכרון שלי. אני מדברת שטויות. יוצאת החוצה

מנשה: זה מה שהיא שכחה, להגיד שלום...!

בוּעז: אני אקרא לה.

מנשה: אל תזוז!

בוּעז: פעם אחת אני מסכים שתהיה אישה בבית ואז אתה דווקא לא.

אידה: נכנסת, מתחילה מיד לסדר, להחזיר את השולחן והכיסאות לאמצע החדר

סליחה, אני שכחתי, אני כל כך מצטערת, אני כל כך מתביישת, אתה בן-

אדם כל כך טוב, ואני... איך שהבטחתי לך! באמצע הלילה התעוררתי,

אמרתי לעצמי: היום, אידה, את לא שוכחת, בשום אופן! אין לי ראש,

הכול קש, הכול אי-סדר, זה פספורט שלי, לא רוסיה, לא ישראל, רק אי-

סדר, פספורט כזה...!

מנשה מזזי – דוחף את השולחן והכיסאות בחזרה הצידה

לא, אתה לא צריך לעזור לי, אני אסדר בעצמי.

מנשה: אני לא עוזר לך, אני לא מסדר, להפך, הכול כמו שהיה!

אידה: מבינה לא, אני אסדר, עכשיו אני מסדרת.

מנשה: זה לא נקרא מסדרת! כל פעם אני אצטרך לחכות שיקרה נס, תיזכרי

פתאום, תחזרי? זה נקרא מורחת! אני שונא מריחות. אני לא ישנתי הלילה,

את מבינה? מגיש לה כיסא שבי בבקשה, אנחנו נדבר עכשיו, אנחנו נגמור את

העניין.

בוּעז: אני מכיר אותך...!

מנשה: אל בועז צא לחדר שלך.

בוּעז: אתה הזמנת אותי, לא? מזמין ומסלק.

מנשה: צא לחדר שלך.

בוּעז: בשקט אל תעשה לי את זה בפניה. יוצא

אידה יושבת. מנשה מתהלך. אידה קמה, רוצה להביא לו כיסא

מנשה: שבי, אמרתי לך. בבקשה!

אידה: אני רק... אני לא יכולה לראות איך אתה טובל ככה. אני לא בסדר, ובסוף

אני יושבת ואתה... תשב לפחות.

מנשה: אני לא רוצה לשבת! אני רוצה לסבול! את לא מסוגלת לשבת פעם

רגע בשקט? אוחז בכתפיה בשביל להושיב אותה, אבל לא מושיב, נשאר עומד

ואוחז בכתפיה זה לא השולחן והכיסאות, את לא מבינה? זה העיקרון,

זאת האחריות שלך. אדם הופך – הוא צריך לסדר. אני נתתי לך את

המקום הזה בתנאי שתסדרי. זאת החובה האלמנטרית שלך! זה היושר

שלך! אדם צריך לעמוד בדיבורו. הנה הפרדס שאת מדברת עליו כל כך הרבה, תראי אותנו: נותנים לו מים, זבלים, עבודה, הוא נותן פרי, הוא לא שוכח וחוזר ומבקש סליחה. הוא עומד בדיבורו, הוא ממלא את חובתו באחריות, ביושר, הוא... משתתק, קולט שהוא אוהב, מרפה ממנה, כמו מסתכל בידיו

אידה מתחילה לצחוק צחוק רך, שקט, מאושר, לעצמה

מנשה: מה את צוחקת?

אידה: בעלי, גם הוא היה בן־אדם כועס כזה. איך שהוא כעס על מפלגה ואיך שהוא אהב אותה! אתה באמת זיכרון שלי.

מנשה: אני לא ישנתי כל הלילה, את לא מבינה? זה לא מצחיק! היתה לי אישה מסודרת, אישה חרוצה, אישה חסכנית, שקטה, אפילו ילדים היא לא ילדה לי, היה שקט בבית, ישנתי בלילות, את שומעת? אני לא הרגשתי אותה בכלל, ארבעים שנה, את מבינה?! היה לי זמן לעבודה. הבית הזה היה מוות. אני לא יודע מי את, אין לך המלצות. את קופצת כל הזמן, את לא מפסיקה לדבר, את כמו טווס.

אידה: אפשר שיחד איתו אני לא יודעת מה קורה לי. אני כל כך טיפשה, בלט הזה! מה אני רוצה מהן? בלט בולשווי? אני סחבתי אותן לחוג בכוח, לא? בלי בלט אני לא יכולה לחיות, אני...

מנשה: אני לא ילד קטן, יש עקרונות בעולם, צריך לחיות לפי עקרונות. אני לא יכול לשנות את עצמי פתאום, אי אפשר להתנפל בסוף כמו דוב על כל הדבש, פתאום! מה את צוחקת?

אידה: אני לא יודעת, דוב פתאום, דבש פתאום, יש ממך ריח כל כך טוב, כל כך...

הם אוהבים זה בידיו זו. קרבה. שתיקה

בוועז: נכנס, מתקרב מה אתה עושה?! מה אתם עושים!?

אידה: אני ידעתי, אני ידעתי! יש לי אהבה! יש לי אהבה! ארץ ישראל בלי אהבה? איש כזה עם פרדס!

מנשה: לא יודע מה לעשות איתה, עם עצמו, בסוף מתכופף לפניה, מורה לה על גבו תעלי!

היא עולה על גבו, הוא קופץ־דוהר איתה. בוועז צוהל, ומיד משתתק נדהם

תמונה רביעית

כעבור כמה ימים. הדלת אל הפרדס פתוחה, יש שמש. השולחן והכיסאות בצד, באי־סדר. בועז עומד מול צביה, מדבר אליה. היא יושבת על אחד הכיסאות בצד. היא לא לגמרי מקשיבה לו, היא מסתכלת לעבר הפרדס. אידה והתלמידות שלה נראות מדי פעם בין העצים, צחוקן נשמע מדי פעם, בעיקר הצחוק של אידה

בועז: מורה על הכובע שכידו תסתכלי, הכובע הזה.

צביה: מה?

בועז: את לא רואה? הכובע הזה!

צביה: כן, כובע.

בועז: כובע? זה לא כובע, זה... איזה כובע! כובע של ציירים בפרזי – זה מה שהיא אומרת – מתאים לו. קנתה לו אותו בשוק הפשפשים. את לא מבינה?! הוא, מנשה צירקין, עם הכובע הזה ברחוב, על הראש...! על מה את מסתכלת?

צביה: לכיוון הפרדס, צחוקה של אידה נשמע מה מצחיק אותה שם? צוחקת כל הזמן. אפשר לחשוב שהעצים מספרים לה בדיחות. אנחנו צריכים לצחוק, בדיחה כזאת! מה קרה לו? בן־אדם מעשי, שתי רגליים על האדמה, גזע טוב, שכל ישר, ופתאום משהו עקום כזה.

בועז: זה מה שאני מנסה להסביר לך כל הזמן, הוא השתגע. זה עוד כלום. את לא תאמיני אם אני אספר לך: היא מסבנת לו את הגב, הוא נכנס לאמבטיה והיא יחד איתו, שמעתי אותם. את לא מבינה? יחד באמבטיה, אפשר לחשוב, בריכת השקיה בפרדס. והוא נסע איתה לתל אביב לראות אופרה.

צביה: אתה לא מסביר לי כלום, אתה מתרגש, אתה צועק.

בועז: מפני שאת לא מבינה.

צביה: אתה לא צדיק גדול, אבל פסיכולוגיה יש לך של צדיק. יותר מדי רגש, לא מעשי. הכובע הזה, הגב שלו, האופרה, זה לא יעזור לי.

בועז: מה כן יעזור? מוכרחים לעשות משהו. כל הבית הזה, הפרדס, הכול טובע, צועק: הצילו! אולי נדבר איתה, נסביר לה. נלכלך אותו, נספר עליו דברים.

צביה: אל תעבור את הגבול, בועז.

בועז: בסדר, לא התכוונתי. אז מה?

צביה: נסה בכל זאת להיזכר: אתה בטוח? הם לא מדברים על הסכם? היא לא מבקשת כלום, פנסיה, דירה קטנה?

בועז: עוד פעם? זה לא השידוכים שלך, זה משהו אחר לגמרי.
צביה: אישה בגיל הזה מוכרחה לדאוג לעתיד. עוד אחת כמוה, בלי כלום. זה הדבר הכי טבעי.

בועז: יש הרבה מינים של טבעי. הטבעי שלה זה טבעי אחר לגמרי, זה העניין. זה הטבעי הכי מסוכן. אפילו אותי היא הצליחה לרמות בהתחלה. אני הייתי בעדה – את יודעת את זה? אני בעצמי לא מאמין. אני לא נתתי לו לגרש אותה. אני מצאתי לה את הנעל שלה. לילה שלם חיפשתי נעל, כן. אני רועד כשאני נזכר. חשבתי: אחת כזאת, רוסיה, רבולוציה, מעניין, והנה: אישה! אותו דבר! עוד יותר נורא: גם אהבה, פחד! אני לא נרדם לילות שלמים. אני לא אסלח לה את זה לעולם.

צביה: בוא תהיה מעשי, בועז, אל תכתוב שירים. איך זה היא לא מבקשת? הם מדברים על חתונה, לא?

בועז: עוד פעם! הם לא מדברים על חתונה, זה העניין!

צביה: על מה הם מדברים, אם כך?

בועז: אני יודע? על מה הם מדברים...! על... על מה מדברים מים? על מה מדברים צפרדעים? מדברים, על רוסיה, על ארץ ישראל, על הבלט, על ה... ה... הפרדס. זה העיקר, אפשר לחשוב: ארגון הפרדסנים. הוא והפרדס זה בכלל אותו דבר. הוא יפה כמו, הוא חזק כמו, גם הריח שלו – פרדס, אה...!

צביה: יפה.

בועז: יפה?! הוא ייתן לה הכול, לא דירה קטנה, לא פנסיה. הוא ייתן לה גם את ה... הכול! את לא מבינה? היא לא צריכה לבקש אותו ממנו. מספיק שהיא מריחה אותו. האף שלה זה ההסכם הכי טוב. אף כזה שמריח פרדסים: "אה...!" גם הוא כבר התחיל, כל דבר זה: "או!" שניהם ביחד זה מין "אה" ו"או" כזה. שום דבר, רק "אה" ו"או", אבל בין ה"אה" ובין ה... ה... ה"הה" בורח לנו מהיריים.

צביה: זה יפה.

בועז: ששש! בשקט! הוא ישמע! רק זה חסר, שהוא גם ישמע אותך אומרת שזה יפה.

צביה: זה יפה מאוד.

בועז: עוד פעם? את עוד לא מבינה?!

צביה: למה לא? שישמע, להפך. זה יפה מאוד, זה... כן, יותר מדי יפה, יותר מדי

טוב בשביל להיות אמת. חשוד, יותר מחשוד. הרעל מגיע אלינו דווקא בתוך התפוח הכי אדום, זה מה שאמרו תמיד במשפחה שלנו.

בועז: מסתכל בה רגע בשתיקה, מעכל ואז בשמחה אני מבין, כן, אני מבין, בטח! כן, ככה, תסובבי אותו! תגידי לו: יפה, יפה מאוד, תפוח אדום, שיאכל, עד שיגיע לרעל בעצמו! זה מוצא חן בעיני. אין מה לדבר, את בעלת מקצוע! אני ידעתי למי לקרוא, אה?

צביה: למי עוד יכולת לקרוא? מי נשאר? אחר כך, אם הכול יסתדר, תתחיל להציק לי, אה? הוא שלי, אני אכרות אותו, בידיים שלי...!

בועז: לא, מה פתאום, מגיע לך גם, הבנות שלך, בטח, אותו אף! נדבר על זה אחר כך, זה לא חשוב, עכשיו צריך להוציא את הפרדס מהאף שלה! ובלהיטות איך תעשי את זה? מה תגידי לו בדיוק? תגידי לי.

צביה: אני לא יודעת. זה לא פשוט, לדבר עם מים, לדבר עם ציפורים.

בועז: איזה ציפורים? אני אמרתי צפרדעים.

צביה: נראה, נמצא כבר משהו. אני מוכרחה, לטובתו. צריך להרחיק אותו ממנה. מרים זאת אישה בשבילו. היא אפילו לא כועסת עליו. הוא משאיר אותה ישנה בבית הקברות, והיא, להפך, עוד אומרת: בן-אדם שקט, עדין. אישה אמיצה, התעוררה, מצאה את עצמה בבית קברות זר, כבר כמעט חושך, וזהו, שום דבר, פשוט קמה והלכה לאוטובוס.

בועז: עדיין בלהיטות בכל זאת, תנסי לחשוב: איך תעשי את זה, מה?

צביה: בליאות, במיץ נמנום כמו חיים, כל לילה הוא שואל אותי: מה תבשלי מחר? זה מרגיז. לוקח את ההפתעות מהחיים. כמה הפתעות שכבר יש לי. עוד מעט גם אני ארצה אהבה, גם אני אתחיל לצחוק, אולי גם לרקוד בלט. לא ישנתי בצהריים היום, הראש מסתובב לי.

בועז: תגידי לי משהו...!

צביה: קוטעת אותו הצחוק הזה שלה... יש נשים כאלה, לנו יש הכול והן צוחקות. אפשר לחשוב שהפרדס בכלל כבר שלה. הבנות שלי עוד שיחקו במחבואים בין העצים כשאבא ואימא היו בחיים. נעמי, יש לה חוש פיוטי – פעם היא קילפה תפוז ופתאום היא הריחה אותו וצעקה: אוי, סבא! שתצחק, לא חסר לי כלום. רק הרבמטיזם הזה פתאום, שולחים אותי איתו לבית חולים לעשות ביופסיה, כבר פעם שנייה. אפילו על רבמטיזם אי אפשר לסמוך. זה שום דבר, ליתר ביטחון. אני מתחילה לשנוא את הפרדס הזה. הוא יפה, אין מה לומר. אני רוצה לישון.

בועז: את לא שומעת אותי. את ישנה, את חולמת או מה?
צביה: כן.

בועז: מה...?

צביה: אתמול בלילה אחרי שטילפנת, אחרי שסיפרת לי עליה, חלמתי שאני באה הביתה למות.
בועז: את השתגעת לגמרי.

צביה: ממשיכה את סיפור החלום אני נכנסת הביתה, ואבא ואימא בבית. הם לא שמים לב אלי, עסוקים, כרגיל. אז אני אומרת להם: אבל אני באתי הביתה למות. אז הם פונים אלי, והם שמחים וצוחקים ואבא גם מנשק אותי על הראש. זה היה כל כך נעים. לא מפחיד בכלל. ודאי, זה לא אמיתי. מתי שמחו, מתי צחקו אצלנו בבית? מתי אבא נישק אותי? סתם נעים אידיוטי כזה.

אידה והתלמידות נראות שוב בין העצים בפרדס, קול צחוקן נשמע. צביה מסתכלת בהן

בועז: מה קרה לך?

צביה: קמה, אוספת את חפציה אני הולכת הביתה, זה לא הבית שלי, זה לא, לא! שישתגע, שיעשה מה שהוא רוצה, הוא נהנה מזה, שיינה. לא מעניין אותי, מה יעזור לי כל הפרדס הזה?

בועז: את השתגעת? מה פתאום? לא!

צביה: חלומות פתאום, צחוק פתאום. די! בבית שלי לא צוחקים ככה פתאום, בבית שלי יש ביטחון. יש לי בית שלי, יש לי בעל, יש לי בנות.

בועז: אני לא מבין. את תעשי את זה, אני בטוח, את יודעת איך!

צביה: זה לא נכון, אני לא מרשעת כזאת. זה לא מגיע לי, אני עוד לא חייתי כמעט. מרשעת – מרשעת! מה יש לי מזה בסוף? בנות מפונקות עם דרישות, אז איזו מרשעת זאת? אני גם לא אקלקל לו, שיינה. אני הולכת.

בועז: אם תלכי, זה יהיה אבוד.

צביה: הראש מסתובב לי, זה לא מוצא חן בעיני. נתקפת חולשה

בועז: טוב מאוד! תשכי תנחוי, זה יעבור לך, הוא יחזור עוד מעט, תדברי איתו.

צביה: אני לא רוצה לקלקל לו.

בועז: בסדר, בסדר, את כבר תעשי משהו.

צביה: לא, אני לא.

מנשה: נכנס מבחורין, ואל צביה במרץ, ברוח טובה תראו, תראו, כמובן, התגבורת הגיעה, שלום!

צביה לא עונה, מסתכלת בו, נדהמת ממראהו הטוב, מחיוניותו

מנשה: מה זה, אין שלום לרשעים? מה את מסתכלת?

צביה: שום דבר, אני הולכת. שלום. והיא צונחת – יושבת תחתיה

מנשה: כרגיל, הולכת אבל יושבת. למה פשוט וישר כשאפשר עקום, מה?

צביה: קמה אני הולכת. הראש שלי הסתובב פתאום, כאילו התעלפתי. אתה נראה טוב.

מנשה: סיבה טובה בשבילך להתעלף, ודאי. מושיב אותה שבי, שבי בשקט.

מורה על הכובע שלו שעל השולחן אני רואה, קיבלת דין וחשבון מלא, הכובע.

האופרה, ה... מ... כן, גם זה ודאי. מתיישב לידה הגעת מהר, במשפחה שלנו

המתים הרבה יותר זריזים מהחיים.

צביה: איזה מתים? עוד לא.

מנשה: את עורך דין שלהם, לא? רוחמה ז"ל, אבא ואימא ז"ל, הקליינטים שלך.

אני הרי מבייש אותם, גם את עצמי. אל בועז נכון? נכון? אל צביה הוא נהיה

שומר הכבוד שלי, שומר-חינם. קדימה, נשמע גם אותך, תרביצי!

צביה בוכה בשקט

מנשה: מה זה צריך להיות?

צביה: אני לא יודעת. אני מצטערת. אני שמחה, אני חושבת. כשאני רק נזכרת

איך נראית בפעם הקודמת. אתה קמת לתחייה. אני מאושרת לראות אותך

ככה, אתה לפחות בריא.

מנשה: נשמע יותר מדי טוב, יותר מדי יפה.

אידה והתלמידות נראות שוב בין העצים בפרדס. אידה רואה את מנשה, נכנסת בריצה

אידה: מנשה! מחבקת אותו

לא נוח לו בגלל צביה

אידה: מה...?

מנשה: שום דבר. תכירי, אחותי, צביה.

אידה: הכרנו. נחמדה מאוד.

צביה: גם את, תודה רבה.

אידה: מתקנת לה את הצווארון סליחה, הצווארון שלך.

צביה: תודה רבה.

אידה: אל מנשה, ידיה על כתפיו באת בדיוק בזמן. התחלנו לעשות משהו חדש. מצאתי רעיון לבלט, משהו נהדר. הכול בגללך, אתה נתת לי.

מנשה: אני?

אידה: אתמול בלילה שכבתי במיטה, חשבתי עליך, היה לי כל כך טוב ופתאום זה קפץ לי: בלט של הפרדס!

התלמידות נראות בפרדס ליד הפתח, או שנכנסות, רוקדות, צביה פונה אליהן

תלמידה א: בצחוק אני עץ תפוז!

תלמידה ב: אני אשכולית!

תלמידה ג: אני מנדריינה!

אידה: תנו לי לדבר. אל מנשה אנחנו עוד לא יודעות מה נעשה, רק היום התחלנו. אנחנו צריכות קודם יותר אינפורמציה, אתה מוכרח לעזור לנו.

מנשה נדהם ונבוך. התלמידות פונות בינתיים הצידה, ממשיכות לרקוד, צביה כמו

שבויה הולכת אחריהן

אידה: מנשה...

הוא מרים אליה את פניו

אידה: מה...? איך שאתה מסתכל! מה קרה? תגיד.

מנשה: במאמץ, בקושי פרדס ובלט?! יותר מדי, לא? זאת בדיחה, לא? אני תפוז, אני אשכולית, אני מנדריינה...!

אידה: זה סתם, אמרתי לך. אני עוד מחפשת. בסוף זה יצא יפה, זה מוכרח לצאת יפה, בשביל זה אנחנו צריכים אותך.

מנשה: תעשי מה שאת רוצה, אני לא מבין בזה. פשוט בלעדי, טוב? אני אתך לך חומר בכתב.

בוועז: מנסה לנתק את צביה מהתלמידות הרוקדות מה את עושה? בואי תשמעי.

צביה נשארת ליד התלמידות

אידה: אני רוצה לעשות את בלט של פרדס זה. הוא מיוחד, אתה בעצמך אמרת לי, עצים גדולים כאלה, כל כך הרבה ענפים, בקושי אפשר לעבור.

מנשה: אף על פי שהוא מנסה לסתור אותה, יש איזו גאווה כמוסה בדבריו הוא מלא מדי, צפוף מדי, הייתי צריך לדלל אותו מזמן, לעקור חצי מהעצים. לא היה לי לב, לא... הוא פשוט מוזנח. מכונות בכלל לא נכנסות. אני מוכרח להמשיך לעבד אותו בשיטות הכי פרימיטיביות. אני עוד מנכש את העשבים בידיים שלי, בטורייה של אבי. עודד אחר כך גם כן בידיים. ומי עוד משקה היום בתעלות, חופר אותן בידיים? והקטיף, מה? יש כמה עצים כל כך צפופים

וגבוהים, שבסולם אי אפשר להגיע, בשביל לקטוף צריך פשוט לטפס על העצים כמו קופים. זה לא כלכלי, זה סתם שיגעון, זה פרדס מת מזמן, רק אני, את מכינה...?

אידה: אל התלמידות תקשיבו, תקשיבו טוב!

מנשה פונה אליה בכעס, אין לו מילים מרוב כעס

אידה: מה קרה?

מנשה: אני סיפרתי לך כדי לומר לך למה "לא", את השתמשת בזה ל"כן" מרים

כיסא לגובה די לעכשיו, די! מוריד את הכיסא

אידה: אל מנשה אני מצטערת. אל התלמידות בואו, בנות. פעם אחרת.

אידה והתלמידות יוצאות אל הפרדס

מנשה: אל צביה את נהנית עכשיו, אה? אני לא אתן לך את זה! מניף שוב את

הכיסא כמו קודם זקן! זקן טיפש! כוח...? כוח להיות טיפש יש לי, כוח להיות

זקן טיפש. כל החיים שלי, זקן וטיפש, זה מה שהייתי. לחיות עם רוחמה

היה לי כוח, להחזיק את הברוע הזה איתי. בשבילם יכולתי להתגבר על

עצמי, לנצח את עצמי, בשבילה לא? לאכול חצץ, זכוכית, אני יכול. לאכול

דבש אני לא יכול? ולמה שלא תעשה בלט מהפרדס? לי מותר לעדור אותו

בידיים, שיגעון גמור, ולה אסור לרקוד אותו? שתעשה בלט! את כל נשמתה

היא משקיעה בבלט הזה.

צביה מתיישבת תחתיה, בוכה

מנשה: עוד פעם?

צביה: אני לא יודעת מה קורה לי. אני כל כך רצייתי ללמוד בלט כשהייתי קטנה,

לא נתנו לי, צחקו. עכשיו בלט בבית הזה, ואתה... כל מה שאתה אומר,

הבריאות נשפכת פה מכל החורים, בריאות ויופי ושכל. אני רוצה ללכת

הביתה. תן לי ללכת, מנשה. זה נכון, אני באתי לקלקל לך. באתי לקלקל,

לקלל, בסוף אני רוצה לברך אותך: מזל טוב! זה הכול.

מנשה: זה נשמע עוד יותר מדי טוב, יותר מדי יפה. חשוד, יותר מחשוד.

צביה: כבר לא בוכה, בכייה שכך קורים נסים לפעמים, לא? גם לך קרה נס, לא? גם

היא, אישה כזאת, גם זה נס, לא? כל כך טוב, כל כך יפה.

מנשה: מה את רוצה לומר בזה? מה בדיוק חשוד בעינייך אצלה?

צביה: אני לא אמרתי חשוד, אני אמרתי רק טוב, יפה, נס. גם לי מותר שיקרה

נס, לא? גם לי מותר. בוכה שוב הו לא, עוד פעם! אל תשים לב אלי, אתה

שתהיה בריא, שתהיה מאושר, אתה לפחות. הרעל מגיע בתוך תפוח אדום,

אבל הוא מגיע גם בתוך רכמטיזם. תפוח כבר יותר טוב. עוד עם בלט. שיהיה
לך שכל ליהנות, שום דבר אחר לא חשוב, שום דבר!
מנשה: על איזה רעל את מדברת? מה לא חשוב?
צביה: שום דבר.

מנשה: איזה שום דבר?
צביה: שום איזה, שום דבר. שום דבר זה שום דבר, לא?
מנשה: לא אצלך. אצלך שום דבר זה יש דבר, כפול ומכופל.
צביה: זה אידיוט, לא? אני רוצה פעם סוף סוף לעשות משהו טוב, ואתה...
מצאת אישה מעניינת, אישה אמיצה, אישה מהספרים מלאת חיים, אהבה –
עוד מורה לבלט – אוהבת אותך, אוהבת את הפרדס שאתה אוהב, הכול,
ואתה מחטט ומחטט וחופר.

מנשה: צוחק סוף סוף, יצא המרצע מהשק. מה שייך ה... אוהבת את הפרדס!
צביה: למה אתה צריך את זה, מנשה?
מנשה: סתם כך, אני משתעשע.
צביה: משתעשע...! אף פעם לא שמעתי אצלך מילה כזאת. נעליים חדשות,
תבלה.

מנשה: תעני לי, מה הוא שייך?
צביה: ככה סתם. לנשים אחרות יש בראש במצב כזה דברים אחרים לגמרי. הן
מבקשות כסף, בית, ביטחון, אני צריכה לספר לך? לא שזה רע, זה טבעי.
טוב גם לדעת איפה עומדים, בלי הפתעות ברגע האחרון. אבל זה לא משנה,
טוב גם לא לדעת. זה לא חשוב, שום דבר לא חשוב, שום דבר, רק הבריאות,
רק החיים! מתחילה לככות שוב למה כשאני נעשית טובה אני מוכרחה לככות?
כאילו להיות טובה זה לחתוך בצל.

מנשה: איזה הפתעות, ברגע האחרון? תעני לי!
צביה: מה אתה רוצה ממני, מנשה?
מנשה: איזה הפתעות היא מכינה לי לדעתך? ברגע האחרון...! מה היא מתכוונת
לבקש ממני לדעתך?

צביה: זה לא חשוב, זה כל כך לא חשוב, אני לא דברתי עליה, אני באופן כללי,
רק שתדע, שום דבר לא חשוב, אתה תן! אתה חי, אתה בריא, אז תן, תן גם
את הפרדס, תן הכול, תן...!

מנשה: צוחק זה מה שרצית לומר לי כל הזמן, אה? ברגע האחרון, הפרדס, הכול!
מנשק אותה על ראשה המוח המלוכלך שלך!

הנשיקה שלו מקפיאה אותה, היא מפסיקה לבכות, מסתכלת בו

מנשה: מה את מסתכלת? לא נכון?

צביה: בוכה שוב, הפעם מתייפחת ממש אני מפחדת, מנשה. אני לא רוצה להיות חולה במחלה הזאת. עושים לי ביופסיה, אתה מבין? פעם שנייה! אני מפחדת.

מנשה: המוח המלוכלך שלך...! היא לא מתחילה אפילו לחשוב לבקש ממני משהו. כסף ודאי לא, גם לא משהו אחר. היא לא הזכירה חתונה. אני אבקש אותה שתתחנן איתי. על הברכיים אני אבקש. ואני ארשום כל מה שיש לי על שמה גם, גם את הפרדס. מפני שהיא לא מבקשת כלום אני אתן לה הכול, לכן! נעצר, חוזר ואומר לאט ובשקט, גם מתוך חולשת דעת פתאום וגם כאילו כדי לשמוע שוב את הדבר, להבין אותו כן, מפני שהיא לא מבקשת כלום אני אתן לה הכול, לכן... מפני שהיא לא... מפני שהיא... מה את רוצה לומר בזה?

צביה יוצאת בינתיים. הוא לא מרגיש, ממשיך לדבר כמו אליה

מנשה: עכשיו בכעס לא! היא לא מבקשת כלום כדי שאתן לה – זה מה שאת אומרת. אני לא רוצה לשמוע אותך, אני לא רוצה לראות אותך! תצאי מהבית הזה! איפה את? יוצא אחריה

בועז: התפוח מתחיל לעבוד. ואני כבר פחדתי, איך שפחדתי! היא באמת נהייתה טובה פתאום, השתגעה, באמת. תן לה, תיהנה...! אני לא רוצה לקלקל לך...! איזה מזל! רעה – מרשעת, בכוונה, היא לא היתה מצליחה ככה. איזו עבודה יצאה לה, איזה יופי! טבעי, אמיתי, דווקא מפני שלא רצתה! תמשיכו ככה, תהיו טובים, כולכם. אל תרצו לקלקל, זה יסתדר, בסוף הכול יסתדר!

מערכה שנייה

תמונה ראשונה

מאוחר אחרי הצהריים. שיעור הבלט לקראת סופו. התלמידות רוקדות. אידה יושבת, עייפה, בוהה אל בטנה הגדולה של תלמידה א

תלמידה א: אל אידה איך זה יוצא עכשיו? יפה, לא?

אידה: סליחה? כן.

תלמידה א: גם אני חושבת שזה יפה. יפה מאוד, לא?

אידה: כן.

תלמידה א: מעניין, גם אני מרגישה את זה, ממש נהדר עכשיו, לא?

אידה: כן. תודה רבה.

תלמידה א: סליחה?

אידה נוגעת בבטנה

תלמידה א: מה...?

אידה: שום דבר. שלום. להתראות.

תלמידה א: גמרנו?

אידה: כן.

תלמידות אומרות: שלום, להתראות. יוצאות. מנשה מגיע מן הפרדס אל החצר האחורית,

עם חבילת ענפים גזומים. אידה יוצאת גם היא לשם. מנשה בוחן אותה בלי לדבר

אידה: הו, מנשה. איך לא ראיתי אותך. שלום, מה שלומך?

מנשה: מה שלומך את? איך היה השיעור?

אידה: טוב, טוב מאוד. לא טוב, רע. רע מאוד. כל בלט הזה – אני עוד אומרת

להן: יפה! יפה מאוד! נהדר! הן מבקשות את זה ממני ואני נותנת. כולם

נהנים, רק אמנות מסכנה סובלת. פרובינציאליות כזאת! יש לה ילד בבטן,

אפשר כבר לראות איך הוא נושם בפנים בשקט, משהו אמיתי, פשוט, טוב,

והיא... בשביל מה היא צריכה בלט? עוד בלט כזה. יוצא קריקטורה. כן,

יוצא פרה. נושא יותר מדי יפה, יותר מדי טוב. נמאס לי, משעמם לי, אני

הייתי שותה וודקה. אני שונאת וודקה. מה אני אעשה?

מנשה לא לגמרי מקשיב לה, הוא מוטרד, מתעסק בענפים הגזומים, נדקר בידו

אידה: מה זה? אתה נדקרת.

מנשה: זה שום דבר.

אידה: אמרתי משהו לא בסדר? הו, אני מצטערת, בטח עוד פעם דיברתי על

פרדס. הבטחתי לך לא.

מנשה: את לא דיברת על פרדס, אני גם לא ביקשתי ממך לא לדבר עליו. אל

תעשי ממני צחוק.

אידה: אתה ביקשת לא יותר מדי. הו, כל היד שלך דם. מכיאה יוד גם כל הקוץ

בפנים. בוא, אני אוציא את הקוץ.

מנשה: לא צריך. בלימונים נדקרים הרבה. אני רגיל.

אידה: מה זה נקרא? הם נכנסים ואתה לא מוציאה? מסתכלת בידו לא! כל השחורים

האלה... אני ראיתי, לא ידעתי מה. זה הכול קוצים בידיים שלך?

מנשה: זה שום דבר.

אידה: כמו עץ, אתה בעצמך עץ מפרדס שלך. סליחה, עוד פעם אמרתי. לא,

שום דבר, אני לא יודעת מה יש לי, הוא נטפל אלי, הוא... כל הימים כל דבר אני מוכרחה להגיד: ה... סליחה, כמעט אמרתי עוד פעם. יש ממך ריח טוב אבל אתה... לא טוב לך. קרה משהו?

מנשה: שום דבר.

אידה: מתי שאתה אומר שום דבר אני יודעת: לא שום דבר. מה קרה? אתה רטוב, איך לא ראיתי? אני לא רואה היום כלום. צינור התפוצץ עוד פעם? כן, בטח. ואני, טיפשה כזאת, מבלבלת לך במוח עם שטויות שלי, בלט. איזה יום היום?
מנשה: שום צינור לא התפוצץ. אין צינורות בפרדס, לא אמרתי לך? את לא שומעת? תעלה!

אידה: סליחה?

מנשה: תעלה נפרצה, תעלת השקיה.

אידה: שכחתי, לא יכולת לסגור.

מנשה: יכולתי, ודאי שיכולתי, לא סגרתי. המים זרמו, הם הרסו את כל התעלות, הם הציפו הכול, קובים של מים טובים, ואני עמדתי והסתכלתי. ילד שעושה לו ים, אוניות של נייר היו חסרות. המים זרמו ואני כאילו שתיתי אותם, מין לווייתן. שעתיים עמדתי והסתכלתי על המים וחשבתי עלייך.

אידה: אני מבינה, אסור לבזבז. אבל זה רק פעם אחת. זה גם היה נעים, לא? מין כוח.

מנשה: לא יכולתי לזוז, עמדתי כמו משותק. המים זרמו לאט-לאט, הרגשתי חולשה כזאת. כן, זה היה נעים, וזה היה מפחיד, זה היה... פתאום תתחנני איתי!

אידה מסתכלת בו, לא עונה, כמו לא מבינה

מנשה: את לא שומעת? תתחנני איתי!

אידה: צוחקת אתה מתוק כזה! מחבקת אותי איזה ריח טוב יש ממך! אני כמו דודה שלי, סימה, היא היתה מתעלפת הרבה, צריכה להריח נְלְרִיאן כל הזמן, אני צריכה להריח אותך, הריח שלך, הריח של ה... אני כבר לא בטוחה שזה נושא יותר מדי טוב. לא נכון, אין דבר כזה יותר מדי טוב, ואפילו אם יש, צריך רק סבלנות.

מנשה: על מה את מדברת?! אני ביקשתי ממך: תתחנני איתי! תעני לי ישר, פשוט, כן או לא? כל לילה אני מלווה אותך לחדר שלך, אני מלווה אותך ואני חוזר ואני לא נרדם. אני לא יכול לעמוד בשיטפונות כאלה כל יום, את לא מבינה? אני לא נער שעשועים, גבר ואישה צריכים להיות נשואים. אני לא אהבתי את רוחמה והיא היתה אשתי, אותך אני אוהב, אז את לא אשתי?

אישה בשבילי זה לא אהבה, בית קברות? אישה בשבילי זה עונש, אבן בנעל? ארבעים שנה היא היתה אשתי ואני לא הוצאתי אותה מהנעל. לא היתה שום סיבה, אפילו ילדים לא היו. אני פשוט חשבת ששכחתי צריך לחיות, עם אבן בנעל. היה נוח לי ככה, עם אבן בנעל. את לימדת אותי חיים אחרים, חיים.

אידה: בשמחה איזה חדרים אני גרתי! פתאום בית אחד, הבית הזה, מנוחה סוף סוף בארץ ישראל, בית כזה, כל בית הזה? כל ה... ה...?

מנשה: כן! כן! גם ה... ה... הפרדס, כן!

אידה: אפשר שגם זה עדיין בשמחה בשביל מה אתה צריך את זה, מנשה? בלט, מורה זקנה, בשביל מה? גם מתי שצעירה, אני לא הייתי תענוג בשביל משפחה. אני לא רציתי ילדים. כל הזמן בלט, אמנות, אין מנוחה, ספירט כל הזמן. עכשיו גם זקנה, ספירט ומים ביחד, ראית אש של ספירט עם מים בפנים? קטטרופה!

מנשה: מה את רוצה לומר?

אידה: כאילו חוזרת ומסכימה להצעתו אבל בפחות שמחה זה מצחיק איך שנינו ביום אחד... אתה עם מים בפרדס, עם שיטפון, אני עם בטן. כל השיעור אני הסתכלתי על בטן שלה. אני צריכה להסתכל על רגליים. חשבת על חיים שלי. לא עשיתי שום דבר טוב באמת, ופתאום אתה... משפחה עוד פעם, קצת בטן, מנוחה. מתהפכת אני לא יכולה מנוחה, אסור לי מנוחה. אני לא באתי לפה בשביל מנוחה. אני מוכרחה לעבוד, לחשוב כל הזמן איך לעשות יותר טוב ועוד יותר טוב. מנוחה תפריע. אני מוכרחה לעשות משהו טוב בארץ ישראל. בירושלים לא נתנו לי אפילו לנסות, יש מספיק רוסיות, יש יותר מפורסמות. אני אעשה בסוף, אני אביא אותן לירושלים, כולם שיראו! אף אחד לא יעז לצחוק! מאוחר, לא?

מנשה: את רוצה לומר שאת לא...?

אידה: אתה רוצה לאהוב אותי פחות, נכון? יהיה לך יותר קל, בלי שיטפון, למה שאני אסכים? חתונה במקום אהבה? לא כדאי לי. אולי אני אעבור לגור איתך, לא תצטרך ללוות אותי בלילה, לחזור לבד.

מנשה: בקול משונה פתאום, במרירות, בעיניו, החשד פורץ ואם ארשום הכול גם על שמך, אה? הכול, גם פרדס, כל פרדס הזה, אה?!

אידה: אני לא מבינה. מה...?

מנשה: מה! פתאום את לא מבינה. את אוהבת אותו, לא? כל כך!

אידה: כן.

מנשה: זהו, הוא יהיה שלך. לא רק נתחתן. ודאי, זה לא מספיק, אני זקן, אני אמות, את תישארי בלי העיקר. זה מה שאת רוצה, לא? בשביל זה כל הדיבורים היפים: מאוחר... אני לא רוצה מנוחה... אני אבוא לגור איתך... בבקשה, קחי אותי!

אידה: מה קרה לך, מנשה? משהו לא טוב.

מנשה: זה לא פרדס. זה שדים! את לא מבינה? אני בעצמי לא מביין. אני טובע, אני... ראית סוס רתום נופל על הצד? עם כל הגוף שלו, כל הכוח שלו, והוא לא יכול לקום, בגלל כל הגוף, בגלל כל הכוח. כורע על ברכיו לפניה את תוציאי אותי, את!

אידה: אתה ילד, ילד שלי. מה אני אעשה איתך? איך אפשר להגיד לא לפרדס שיורד על ברכיים? תקום כבר, פרדס שלי.

מנשה מרים ראשו

אידה: מה...?

מנשה: מוריד ראשו שום דבר.

בועז נכנס בתוך הדברים האחרונים, רואה אותם

תמונה שנייה

מאוחר בלילה. מנשה ובעוז כפיג'מות, כל אחד בחדרו, לא ישנים. מנשה נכנס לחדר הגדול חסר מנוחה, מתהלך, יושב, קם, פונה אל חדרו של בעוז, נעצר, יוצא אל חדרו

בועז: נכנס, פותח את דלת חדרו של מנשה בן-אדם נורמלי, בן-אדם שמתחתן פעם שנייה, ישן בשתיים בלילה. התרנגולים כבר קוראים. לא שמעת? זה לא תרנגולים, זה מלאך המוות שלך! יוצא לחדרו

מנשה נכנס, פונה אל חדרו של בעוז, עומד מול הדלת, מהסס

בועז: נכנס אני ישן עכשיו, אני לא מתחתן, אני ישן בשקט. אתה משוגע! יוצא לחדרו

מנשה: לעצמו אני משתגע. יוצא לחדרו

בועז נכנס מחדרו, חסר מנוחה, מתיישב ליד השולחן על כיסאו של מנשה. מנשה נכנס לחדרו, רואה אותו, מהסס רגע, מתקרב אליו

בועז: כן...? הו, בטח. קם הכיסא שלך, גם בשתיים בלילה.

מנשה: אתה יכול לשבת, אני...

בועז: אני ישן עכשיו, אני ישן בשקט. אני לא מביין. אני משתגע. מחקה את אידה

איך אפשר להגיד לא לפרדס שיורד על הברכיים?! מורה על הפרדס איתו היא מתחנתת, לא איתך, היא בעצמה אומרת את זה ואתה במקום לברוח – הפוך, אתה מתחתן. הראש מתפוצץ לי. יוצא לחדרו

מנשה: לעצמו מצאתי עם מי לדבר.

בועז: נכנס רק דבר אחד תגיד לי ואני אירדם. רק דבר אחד: למה ירדת על הברכיים? על הרגליים היא לא היתה מסכימה לקבל הכול? אני לא אשאר בבית הזה! פונה לצאת, נעצר בכוח תצטרך להוציא אותי. פונה לצאת, נעצר מה אני אעשה עכשיו? יוצא לחדרו

מנשה יוצא לחדרו

בועז: נכנסו ומול דלתו הסגורה של מנשה אוהב, אה? אפשר לחשוב...! גם אני אוהב. גברת מנדל מהקיוסק, למה היא מסתכלת עלי כל כך הרבה, אתה חושב? אני סתם עובר ברחוב, והיא מסתכלת. אני כל כך יפה? גם אני, כן, והיא מסין, יותר רחוק מרוסיה. לפעמים היא יושבת שם שעה שלמה לכד, עם כל הבוטנים, עם כל הוופלים, עם כל השוקולד – לבר. יוצא לחדרו

מנשה: נכנס, פותח את דלת חדרו של בועז אני מוכרח לדבר איתך.

בועז: נכנס, בפתח ולמה היא מוסיפה לי בוטנים? גומרת לשקול ומוסיפה, משלה היא מוסיפה, ככה. למה?

מנשה: אוהו בו, בכתפיו די כבר!

בועז: מה אתה רוצה ממני! אני עייף, הראש מתפוצץ לי.

מנשה: אני הרוג, אני לא נרדם, אתה לא מביין?!

בועז: אני בקושי עומד, הרגליים רועדות לי.

מנשה: אני לא מסוגל יותר, זה עיננויים, זו זוועה.

בועז: אני רוצה לישון, אני רוצה מנוחה.

מנשה: אני מוכרח לדבר איתך, להתייעץ איתך, אין לי אף אחד, תעזור לי.

בועז: אני ישן עכשיו, אני ישן בשקט! יוצא לחדרו, סוגר, פותח עם המפתח אני סוגר. סוגר את הדלת, פותח אני... שאני אעזור לך?

מנשה: כן.

בועז: שתיקה קצרה, הוא נדהם כולו שאני... שאני אתלכש?

מנשה: לא צריך, שום דבר, רק תשמע.

בועז נכנס לתוך החדר הגדול, לאט, כבחלום, מתיישב על כיסאו

מנשה: מתהלך, עומד, מתחיל לדבר, קשה לו אני... אתה מביין...?

בועז: קם מכיסאו, עובר ויושב על כיסאו של מנשה תשב.

מנשה: אה?

בועז: תשב.

מנשה: זה בסדר, נוח לי. אני לא מסוגל לשבת, אתה לא רואה?

בועז: לי לא נוח.

מנשה: עדיין עומד, קשה לו לבקש עזרה, מנסה לשנות כיוון רק תגיד לי מה הבעיה שלך, אני אעזור לך. אני הזנחתי אותך, אני יודע.

בועז: עכשיו אני עוזר לך. מושיב אותו תשב, אתה רועד. יושב גם הוא

מנשה: סוף סוף למה היא עושה לי את זה? ואם היא אוהבת אותו כל כך – היא לא מסוגלת להתאפק? היא מוכרחה לדבר עליו כל כך הרבה, כל כך? היא לא רואה מה קורה לי?

בועז: באיזה... באיזה עניין?

מנשה: ה... ה... ה...

בועז: כן, בטח, סוף סוף אתה מבין.

מנשה: מצד שני – אילו הוא היה המטרה שלה, היא לא היתה מדברת עליו בכלל, היתה מסתירה, שותקת.

בועז: לא, מה פתאום.

מנשה: ואולי להפך, דווקא, היא מדברת כדי להוציא ממני כל חשד.

בועז: זהו, בדיוק, תפסת.

מנשה: ואולי משהו אחר לגמרי, אתה מבין? כאילו היא רוצה להרגיז אותי בזה, לעורר את האהבה שלי, את הקנאה שלי. זה מצחיק. מה עוד אפשר לעורר? זה ער, זה... אין מקום יותר. ובמי אני צריך לקנא? בפרדס שלי?

בועז: מה שאמרת קודם, זה העניין.

מנשה: אני משתגע. איך חיים? איך... גם חיים וגם מנוחה?

בועז: שאני אגיד לך? בלי אישה, לא צריך, זה הכול.

מנשה: היא אישה ישרה, תמימה, נפלאה, היא לא רוצה ממני כלום, זה אני, הראש המלוכלך שלי. אני פשוט לא מסוגל להבין ולקבל משהו טוב.

בועז: מה זה צריך להיות? לא...

מנשה: אתה לא מבין? אני רוצה אותה שתהיה אשתי, אף פעם לא רציתי ככה משהו, וברגע שהיא מסכימה, אני מתחיל לחשוד בה. ההסכמה שלה היא

ההוכחה כביכול. זה אומר שאף פעם לא אוכל, אתה מבין?

בועז: אני מבין. אתה רוצה שאני אעזור לך לתת לה את הפרדס שלי, אני!?

מנשה: איך אני יוצא מזה, מ... מעצמי, מ... מהעור שלי.

בועז: אתה כבר התחלת לתת לה, עכשיו אני מבין. טילפנת בערב מהחדר שלך, שמעתי. טילפנת אל דבורין, העורך דין החכם שלך. אתה לא תצליח! אני אכרות אותן, אתה תראה! לא בגרון – במשור חשמלי אני אכרות אותן, בזז! בזז!

מנשה: כמו מתפכח עם מי אני מדבר? ממי אני מבקש עזרה? לאן הגעתי?
בועז: אני אהרוג את עצמי אם תעשה את זה! אני אתלה את עצמי בפרדס, אתה תראה! לא רק אני – כל המתאבדים, כולם יתלו את עצמם בפרדס הזה, לא יישאר עץ אחד נקי! כל מעשי האונס של כל הפרדסים, כולם יהיו כאן! את כל הגופות, כל הרצח, את כולם יחביאו ויקברו כאן! גם הסְרֵג־נְטִים – כאן יתלו אותם! כל התנים, כל הכלבים המשוגעים, כולם יבואו למות בפרדס הזה. איזו יללה תהיה, אתה תשמע! הוא לא ייתן תפוזים, הוא ייתן נבלות! תפוז יפה, איזה ריח, אה! – אתם תקלפו אותן, שניכם ביחד עם אבא שלה גם כן, ובפנים, בכל תפוז תמצאו נבלה קטנה!

מנשה עומד מולו, מסתכל בו

בועז: מה אתה מסתכל?

מנשה לא עונה, מסתכל בו

בועז: אני הולך לישון, נמאס לי.

מנשה מכה אותן, ביד או מרים עליו מטאטא

בועז: לא, מה?!

מנשה: תקבל את הפרדס! תקבל אותן, תיחנק איתן, הוא יהיה שלך, שלך! פונה ממנו, פותח את הדלתות אל הפרדס פרדס ארוך, ארוך! לך אליו, הוא שיטפל בך!
אור ירח מן הפרדס ממלא את הבית

תמונה שלישית

כמה ימים אחרי כן. שעת אחרי הצהריים, הדלת אל הפרדס פתוחה. צביה נכנסת, פותחת את כל הדלתות, מחפשת, אין איש

צביה: קוראת בחוסר ישע מנשה...! מה זה יכול להיות? הוא השתגע. בית פתוח לגמרי, ריק לגמרי. כל מי שרוצה: בבקשה, תיכנס, תיקח הכול! הו, לא! שבה ופותחת את כל הדלתות, עומדת מה אני עושה? לחשוב בשכל, צביה, בשכל! הוא משוגע, הוא חולה, את כבר לא. את היית חולה, זה עבר. מה זה חולה! תן לה, תן, שום דבר לא חשוב! תן לה הכול, תן לה גם את ה... הו, לא, נעשה לי חושך כשאני רק נזכרת. די, זה נגמר, הביופסיה שלילית, שום

סרטן! עכשיו זה רק רבמטיזם, עכשיו בשכל! מתרוצצת בחדר, פותחת שוב את הדלתות, מחפשת מתחת לשולחן ולכיסאות אתה לא תתחבא לי! אני לא אתן לזה לקרות! אני צריכה לחיות, אני בן-אדם נורמלי, יש לי בנות, אני לא שום טובה יותר, שום בלט, שום רגש! גם שכל זה רגש! גם בנות זה רגש! עומדת שרק לא יתברר שהוא כבר נתן לה, מאוחר מדי! איך אפשר לדעת? כשנותנים משהו נורמלי, אגרטל – יודעים שנתנו, הוא איננו. כשנותנים פרדס, הוא נשאר על המקום. לך תדע של מי הוא עכשיו. פניה אל הפרדס הפרדס הזה – כל זמן שהוא ישנו לא תהיה לי מנוחה. שמישהו כבר יכרות אותו! פונה לצאת אני אמצא אותו, אני אחרוש את המושבה! יוצאת אידה נכנסת הביתה מבחוץ. מזיזה את השולחן ואת הכיסאות הצידה, נעצרת, יוצאת לעבר הפרדס, מנגבת אבק מן העלים במטפחת שלה, רואה מישהו בפרדס

אידה: מנשה!

בועז: נכנס מבין עצים בחיךך שלום.

אידה: סליחה. הייתי בטוחה כל כך. הוא מופיע תמיד ככה פתאום מהפרדס.

בועז: בטח, הוא בעצמו עץ, יפה, חזק, עם ריח.

אידה: אני צריכה לסדר את החדר, התחלתי. פונה לחזור פנימה

בועז: את לא רוצה לדעת איפה הוא?

אידה: כן.

בועז: אני לא יכול לגלות לך. הוא נסע לתל אביב.

אידה: אני מבינה.

בועז: את לא רוצה לדעת בשביל מה הוא נסע?

אידה: כן.

בועז: למה את לא שואלת?

אידה פונה לחזור פנימה

בועז: אני לא יכול לגלות לך. הוא ביקש ממני לא. הוא רוצה לספר לך בעצמו

כשיחזור, הכול יהיה גמור, עוד מעט.

אידה: אני מבינה.

בועז: את לא מבינה.

אידה: לא.

בועז: למה אמרת שכן?

אידה: תסלח לי, יש לנו שיעור עוד מעט.

בועז: מורה על המחמטה שבידה את ניגבת קודם את העלים מהאבק, ראיתי.

אידה: הוצאתי את המטפחת בשביל האף ופתאום הרגשתי שאני מנקה את העלים.

בועז: אפשר לרחוץ גם עם סבון. אפשר גם לשים בסוף שמן רהיטים.

אידה: יש לך חוש הומור.

בועז: זה טבעי, הפרדס יהיה שלך עוד מעט, לא?

אידה: אני לא יודעת בדיוק. מנשה דיבר משהו, לרשום אותו גם על שם שלי

יחד עם שם שלו. משהו כזה, אני חושבת.

בועז: היתה פה עוד מישהי עם מחשבות. מחשבות זה דבר טוב. גם מסורים

חשמליים דבר טוב, לא?

אידה: סליחה?

בועז: מסורים חשמליים.

אידה: אני לא יודעת, תסלח לי, עוד מעט השיעור. נכנסת פנימה, מתחילה להזיז

שוב את השולחן והכיסאות הצידה

בועז: נכנס אחריה זה באמת יפה, בלט של הפרדס: אני תפוז! אני אשכולית!

אידה: אנחנו עושות משהו אחר.

בועז: עכשיו זה ריבה? מיץ?

אידה: סליחה?

בועז: בלט: אני ריבת תפוזים! אני מיץ אשכוליות!

אידה: אתה שמח היום.

בועז: יש לי סיבה. מוציא מכיסו פרוספקטים, פורש לפניו את רוצה לראות מה זה?

אידה: מה?

בועז: מושך את הפרוספקטים בחזרה אסור לך להסתכל!

אידה: אני לא הסתכלתי.

בועז: את רוצה להסתכל?

אידה: לא.

בועז: אני לא אתן לך.

אידה: אני לא רוצה.

בועז: פרוספקטים של מסורים חשמליים.

אידה: אתה לא צריך להגיד לי.

בועז: את יודעת בשביל מה?

אידה: לא.

בועז: את תדעי בקרוב. עוד אסור לגלות. אני משאיר לך, שיספר בעצמו. את

כבר מתה לדעת, לא?

אידה: אני לא יודעת.

בועז: מה את כן יודעת?

אידה: אני באמת לא יודעת.

בועז: אני חושב שגם בלט את לא יודעת. הבלט שלכם משעמם. אין לכם דמיון.

אידה: יכול להיות.

בועז: תכניסי לבלט שלכם מסורים חשמליים, יהיה מעניין, בזוזו! זה הולך טוב

ביחד. כל הפרדסים חותכים אותם במסורים. יכול להיות יפה בשביל בלט,

עצים נופלים, הענפים הכי גבוהים – למטה, השורשים – למעלה.

אידה: מנשה אוהב את הפרדס יותר מדי.

בועז: זהו בדיוק, זהו!

אידה: אני לא מבינה.

בועז: צוחק יותר מדי, לא? יותר מדי!

מנשה נכנס מבחוץ

בועז: מפסיק לצחוק אני לא אמרתי שום דבר, אני נשבע, אני... כן, אתה תגיד

בעצמך. אני יוצא, כן, לחדר שלי. אני לא פה. יוצא לחדרו, שב ונכנס אני סוגר

גם במפתח. יוצא, סוגר, פותח תכף, מציץ

אידה: שלום.

מנשה: כבר יושב ובמרץ כביכול, אבל באמת נרעש וחרד אני רוצה להגיד לך משהו.

אידה: מה קרה? בסדר. יושבת לשולחן

קשה לו להמשיך

אידה: אתה רוצה לשתות משהו? אתה נראה עייף. אתה לא אוהב לנסוע לתל

אביב.

מנשה: מנין לך שהייתי בתל אביב?

אידה: לא הייתי?

מנשה: אני שואל מנין לך שהייתי?

אידה: אני לא זוכרת. בועז.

מנשה: הוא בכל זאת אמר לך משהו.

בועז: נכנס לא, שום דבר, אני נשבע, אני לא פה. יוצא, סוגר

מנשה: מה הוא אמר לך?

אידה: כל מיני דברים, אתה יודע איך הוא, הכול מבולבל. זה שנסעת לתל אביב

זה אני זוכרת, מפני שאתה לא אוהב. מה קרה? על מה כל ה...

מנשה: אני אומר לך מיד, בגלוי, בלי הרבה הקדמות. אני... קשה לו להמשיך

אידה: קופצת הו, אני מבינה. זה לא כל כך חשוב, מנשה, באמת לא.

מנשה: מה לא חשוב?

אידה: אתה נסעת לרשום פרדס על שם שלי, נכון? אתה לא הצלחת, משהו לא בסדר, נכון? בגלל זה אתה עייף, כועס. אתה לא צריך. זה לא חשוב. תרשום בעוד שבוע, בעוד שנה. גם קומקום שלי לא רשום על שם שלי, בכלל הוא לא שלי – של ידידים שלי. אז מה, אני לא שותה תה? לא טוב?

מנשה: זה באמת כל כך לא חשוב לך?

אידה: ודאי שלא. מתקנת את עצמה אני שמחה, כמובן. רק זה שאתה רוצה לתת, זה הכי חשוב. לא, גם זה שאתה נותן, זה עוד יותר. אתה נותן את הדבר הכי יקר שלך. אין לי כלום, אפילו קומקום שלי לא שלי, ופתאום יש לי פרדס שלי.

מנשה צוחק, מין צחוק

אידה: כן, זה מצחיק. למה אתה צוחק?

מנשה: לפני רגע אמרת שהוא לא חשוב לך.

אידה: אני כבר לא יודעת מה להגיד. אני רוצה לעשות לך טוב ואתה... לא חשוב לי – לא טוב, כן חשוב לי – גם לא טוב. אני כבר לא יודעת מה.

מנשה: אל תעשי לי טוב, תאמרי את האמת.

אידה: זה האמת, אני רוצה לעשות לך טוב. חשבת שאני משקרת?

מנשה: לא, את לא אשמה, זה הוא! את אוהבת אותו יותר מדי.

אידה: למה זה לא טוב לאהוב יותר מדי? בלי זה, בשביל מה לחיות? משעמם, לא?

מנשה: אי אפשר לחיות בשיטפון!

אידה: אתה רוצה להגיד עלי משהו לא טוב, אני מרגישה, אני אשמה במשהו.

מנשה: אני אשם לא פחות ממך, יותר.

אידה: על מה אנחנו אשמים?

מנשה: את לא רואה? הכול טוב בינינו, עד שאנחנו מגיעים אליו. את... כן, יותר מדי, הכול! ואני להפך – אני נעשיתי חשדן, קמצן. כן, נעשיתי מלוכלך.

הוא יפה ואני מלוכלך.

אידה: זה לא נכון, אתה בן-אדם כועס. בעלי, בסוף הוא היה רק כועס. לא נשאר ממנו כלום, רק הוא ומפלגה קומוניסטית שלו, שום דבר אחר. לך יש פרדס, איך שאתה קם כל בוקר לעבוד, איך שאתה מתעקש עליו, איך שאתה אוהב אותו, שניכם יחד.

מנשה: את עושה מהכול דייסה, בעלך זה בעלך, ואני זה אני!

אידיה: למה אתה צועק?

מנשה: אין פרדס יותר, הנה למה! הוא של בועז, אני נתתי לו אותו היום, אני העברתי אותו על שמו.

אידיה: מתוק שלי! חשבת שזה יעשה אותי עצובה, בגלל זה אתה ככה? למה לא אמרת תכף? זה מסדר הכול, לא תצטרך לרשום אותו על שמי. לא תצטרך לחשוב כל הזמן: כן חשוב לי – לא חשוב לי. גם בועז, הוא ישמח כל כך. מה אתה מסתכל? זה לא נכון? זה לא טוב? זה לא יפריע לך. הוא לא יעבוד בפרדס, זה בטוח, אתה תוכל להמשיך לעבוד כמה שאתה רוצה, לא? לעדור, להשקות. זה גם כדאי לך, אני לא מבינה בזה, אבל יש בטח הרבה מסיים. הוא ישלם את המסיים, אתה רק תיהנה. אני שמחה, טוב מאוד. גם לי יהיה יותר טוב, כמו בהתחלה, היה כל כך יפה, מעניין. עכשיו עם כל הדיבורים האלה: לתת לי – לא לתת לי, רוצה אותו – לא רוצה אותו, נהיה משעמם, הכול נהיה פרובינציאלי כזה.

מנשה: בעיניו די! די!

אידיה: מה קרה?

מנשה: הוא שלו, אני לא אוכל לעבוד בו יותר. הוא יכרות אותו, יכרות אותו, יכרות!

אידיה: אני לא מבינה. מה זה נקרא יכרות אותו?

מנשה: את לא יודעת מה זה יכרות? ינסר, במסור מכני: בזוז, בזוז! אני העברתי לו אותו בלי שום תנאים. כשמחליטים משהו צריך לעשות, בלי לרחם ובלי למרוח, שיכאב! כמה שיכאב יותר, השכר שלנו יהיה גדול יותר.

אידיה: זה לא נכון, לא! פרדס, פרדס כזה! כל עצים, עצים כאלה! לכרות?

מנשה: אלא מה כורתים? ניירות כורתים? דיבורים ריקים כורתים? עצים, עצים כאלה, זה כורתים.

אידיה: ואתה ידעת, ידעת קודם, ידעת הוא יכרות, יחתוך ככה? ידעת ונתת?

מנשה: ידעתי – לא ידעתי, מה זה משנה? מה שנותנים צריך לתת, לא לשאול, לא להיאחז בזנב. ודאי שידעתי! מה את רוצה ממני? העצים האלה הם גם שלי, לא? זה אני, הגוף שלי, את כל הנשמה שלי השקעתי, מעצמי אני חותך. את צוחקת. מה את צוחקת?

אידיה: צוחקת, מין צחוק רוסייה – ארץ ישראל, הכול אותו דבר. אתה – הוא, הכול אותו דבר. אני מכירה את זה: בן־אדם חותך, מענה את עצמו, אז הכול מותר.

מנשה: הפרדס, זה מה שכואב לך. בלעדיו אפשר לחיות, בלי אמון ויושר אי אפשר.

אידה: אולי אתה אוהב אותי, את המפלגה אתה אוהב יותר.

מנשה: איזו מפלגה? מה פתאום מפלגה.

אידה: אני לא יודעת, ה... האמת שלך, ה... אני לא יודעת מה. קודם הוא, בעל שלי, עכשיו אתה. כמו הוא והמפלגה שלו, בהתחלה כולם שמחים, מאמינים שיהיה עולם טוב, יפה, אחר כך לא מאמינים לאף אחד. נהיים כמו שני פחמים, כבר שרופים אבל רוצים לשרוף עוד, לא רוצים כלום רק לשרוף עוד ועוד. הכול נהיה רע, מכוער, משעמם, כל כך משעמם. אני כזאת – רע משעמם אותי. אולי בגלל זה אני לא אמן טוב באמת. רק רוצה להיות, רוצה יותר מדי, כן. אולי גם אצלי בפנים משהו משעמם. אני אלך אלי לישון.

פונה לצאת

מנשה: מה פירוש לישון, יש לך שיעור, לא? התלמידות שלך, הבלט, את לא מתכוונת ל...?

אידה: אני פוחדת, כל מה שאתה אוהב אתה חותך, לא? פונה לצאת

מנשה: במין צעקה ואת, מה את עושה עכשיו, אה? השד יודע מה! מה שבינינו הוא פחות מהפרדס הזה, ה... ה... ה... מה יהיה איתך? לאן תלכי? ככה, בן רגע? ! מה תעשי?

אידה נעצרת, פונה אליו

מנשה: קופץ, ועומד מולה, ובמין צחוק, במין שמחה של ניסיון נואש אחרון את פשוט לא מבינה, את... טיפשונית כזאת! כל הפרדס הזה לא שווה כלום. סתם פרדס זקן נפוח, גאוותן, סתם עקשן וטיפש. הוא מת, שימות, אנחנו נחיה! אני הורדתי אותו כמו אבן מהלכ. אני ניצחתי אותו. הוא כמו בולדוג כזה, נושך, לא עוזב, ואני... את לא מבינה? לפני שהכרתי אותך נאחזתי בכל דבר, בשיניים נאחזתי, פחדתי. את לימדת אותי שיש דברים יותר חשובים מחומר, או חשובים יותר גם מיופי, לא? את ילדה שלי! פורש ידיו בואי אלי! את הפרדס שלי!

אידה מתחילה להתקרב אליו, נעצרת, כמו מחולשה, נאחזת בכיסא

מנשה: יש לנו מה לעשות גם בלי הפרדס, לא? אני בעצמי לא שווה כלום? אני לא רק האיש עם הפרדס, לא? במין צעקה זה יותר מדי, לא? גם הפרדס, גם את? אני נתתי אותו שנוכל לחיות יחד. הרבה יותר מדי, לא?

אידה פונה אליו, מתחילה להתקרב אליו

מנשה: כן, ככה, בואי אלי.

אידיה: נעצרת, נאחזת בכיסא מה קורה לי? אני כל כך עייפה. גם אני זקנה. בסך הכול ראיתי חור בגדר, נכנסתי. תראה מה יצא. אישה זקנה לא צריכה להיכנס לחורים בגדר.

מנשה: את לא זקנה, לא! רץ אליה, מתכופף לפניה, מורה לה על גבו אנחנו נתחיל הכול מהתחלה, תעלי!

אידיה: לא! אני לא רוצה, מה פתאום!

מנשה: כבר מושך־מרכיב אותה בכוח, במסורבל על גבו תעלי! תעלי!

אידיה: לא! תוריד אותי!

מנשה: כן, כן, כן! קופץ־דוהר איתה, בהתרגשות, בשיכרון, אבל בלי כוח, נתקל בכיסא, מתנדנד, נופל שכוב ארצה

אידיה: גם היא על הרצפה, אבל לא שכובה, צוחקת להתחיל מהתחלה, אה? איך שאתה נראה. דוב כזה, אה? סליחה, אני מצטערת. זה אידיוטי, הכול... הכול ביחד. כמו תזמורת לא טובה, כמו בלט חלש, לא מקצועי. מה אני יכולה לעשות? אני מקולקלת, אני ממוסקבה, אני אוהבת כשיפה, כשטוב, קללה כזאת. מה אני יכולה לעשות? קמה בקושי מה קורה לי? גם אני, גם לקום מהרצפה כבר קשה לי? תקום כבר, אני לא יכולה לראות את זה. תקום בעצמך. גם אני זקנה.

מנשה קם מהרצפה, הם עומדים זה מול זה בשתיקה. אידיה פונה לצאת, לאט

אידיה: נעצרת כל חיים שלי אני מחפשת משהו, אני בעצמי לא יודעת מה. נשמה כזאת – כל חיים שלי היא מצצה, כל כוחות שלי. עכשיו היא תמצוץ עוד, אין מה, אין כלום, אבל היא תמצוץ, תמצוץ, זה יש. זה נכון, לאן אני אלך עכשיו? מה אני אעשה?

מנשה: תחזרי! תחזרי לרוסיה, למוסקבה שלך! שם הכול יפה וטוב, שם אף אחד לא... שם הפרדסים חיים לנצח, תחזרי!

אידיה: פניה אל הפרדס לפחות עכשיו אולי לא תכרות פרדס. אתה נתת אותו בשביל שלא תחשוב עלי לא טוב. הוא לא אשם. אני לא אהיה, אתה לא מוכרח. יוצאת

מנשה: עם יציאתה, אל בועז שעומד ומציץ בפתח תכרות אותי! למה אתה מחכה? תתחיל, תכרות! יושב־צונח ליד השולחן

בועז: נכנס אתה לא תגיד לי מה לעשות. אני אכרות אותו מתי שאני ארצה. יש לי זמן. עכשיו שיחכה. מוזג למנשה כוס מים קח, תשתה. אני אכרות, אל תדאג, לאט־לאט. מתי שיש לבן־אדם פרדס הוא יכול להיות טוב, נדיב.